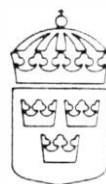

Motion till riksdagen

1989/90:Ju607

av Olof Johansson m.fl. (c)

Våld och brottsbekämpning

Mot.
1989/90
Ju607

Innehållsförteckning

Sammanfattning – folkampanj mot våldet	5
1. Inledning	7
1.1 Brottsutvecklingen i korthet	7
1.2 Felkällor	7
2. Vad är våld?	8
3. Orsaker till våld	8
3.1 Social bakgrund	8
3.2 Ändrad familjesituation	8
3.3 Bristande social kontroll	8
3.4 Tystnadens spiraler	9
3.5 Alkohol och brott	9
3.6 Narkotika och brott	10
4. Olika typer av våld	10
4.1 Ungdomsvåld	10
4.2 Våld inom familjen, kvinnomisshandel	10
4.3 Sexuella övergrepp	11
4.3.1 Övergrepp mot kvinnor	11
4.3.2 Övergrepp mot barn	11
4.4 Våld i nöjeslivet och på allmän plats	12
4.5 Utländska medborgare och brott	12
4.6 Psykiskt våld/mobbning	12
4.6.1 Mobbning på arbetsplatser	12
4.6.2 Mobbning i skolan	13
5. Vem är gärningsman resp. offer?	13
6. Åtgärder mot våldet	13
6.1 Folkampanj mot våldet	13
6.2 Bättre levnadsvillkor	13
6.3 Stärk föräldra- och vuxenrollen	14
6.3.1 Vuxna förebilder	14
6.3.2 Föräldrarnas ansvar	14
6.3.3 Ny familjepolitik	15
6.3.4 Underrättelse om brott, närvaro inför rätta	15
6.3.5 Föräldrars betalningsansvar	15

6.4 Skolans roll	15	Mot. 1989/90
6.4.1 Allmänt.	15	Ju607
6.4.2 Undervisning om värderingar	15	
6.4.3 Närvarokontroll	16	
6.4.4 Ökat samarbete skola – socialtjänst.	16	
6.4.5 Utbildning i barns psykiska hälsa m.m.	16	
6.4.6 Åtgärder mot mobbning	16	
6.5 Polisens insatser	17	
6.5.1 Ökad rekrytering.	17	
6.5.2 Ny utbildningsort	17	
6.5.3 Personalfrämjande åtgärder	17	
6.5.4 Nya administrativa tjänster	18	
6.5.5 Fler kvarters/områdespoliser	18	
6.5.6 Organisationsfrågor.	18	
6.5.7 Vaktbolagens uppgifter	18	
6.6 En annan syn på alkohol	19	
6.6.1 Allmänt.	19	
6.6.2 Åtgärder mot alkoholmissbruket	19	
6.7 Narkotikan skall stoppas	19	
6.7.1 Bekämpning i alla led	19	
6.7.2 Narkotikafria kriminalvårdsanstalter	20	
6.7.3 Sänk toleransnivån	20	
6.7.4 Öka resurserna för tullen	20	
6.7.5 Förbättra resurserna för narkomanvården	21	
6.7.6 Stoppa nya preparat	21	
6.7.7 Ändrade regler för godtrosvörvärv.	21	
6.7.8 Kontrollåtgärder vid anställning	22	
6.7.9 Eget bruk av narkotika	22	
6.8 Knivförbud	22	
6.8.1 Knivförbud på allmän plats	22	
6.8.2 Införselförbud m.m. av gatustridsvapen	22	
6.9 Ungdomars fritid	23	
6.9.1 Meningsfull fritid.	23	
6.9.2 Förhandsgranskning av våldsvideo	23	
6.10 Ungdomsvård	24	
6.10.1 Samordnade resurser till § 12-hem	24	
6.10.2 Nya vårdformer krävs	24	
6.10.3 Personalutbildning.	24	
6.11 Ungdomar och brott	24	
6.11.1 Samla myndigheters insatser	24	
6.11.2 En effektivare lag om skadelindrande arbete.	25	
6.11.3 Kortare utredningstider	25	
6.11.4 Inför jourdomstolar.	25	
6.11.5 Fler ungdomsrotlar	27	
6.12 Hjälpa till brottsoffren	27	
6.12.1 Allmänt.	27	
6.12.2 Flera socialjourer	27	
6.12.3 Individuella vårdprogram	27	

6.12.4 Flera brottsofferjourer, ökade resurser	27	Mot. 1989/90
6.13 Skadestånd	28	Ju607
6.13.1 Höjt ideellt skadestånd	28	
6.13.2 Förskott av skadestånd	28	
6.14 Hjälpl till kvinnor	28	
6.14.1 Olika insatser för kvinnors hjälpbehov	28	
6.14.2 Stöd till kvinnojourer	29	
6.14.3 Utbyggnad av jourfamiljssystemet	29	
6.14.4 Besöksförbudslagen	29	
6.14.5 Misshandel	29	
6.14.6 Våldtäkter utomlands	30	
6.14.7 Ändring av tvåårsregeln	30	
6.14.8 Pornografi/våld	30	
6.14.9 Könrollernas betydelse	30	
6.15 Barnens rätt	31	
6.15.1 Allmänt	31	
6.15.2 Stöd till organisationer	31	
6.15.3 Utbildning	31	
6.15.4 Satsa på behandling	31	
6.15.5 Ökad forskning om sexualbrott mot barn	32	
6.16 Mannens stödbehov	32	
6.16.1 Vård/behandling	32	
6.16.2 Fler mansjourer/kriscentra	32	
6.17 Kriminalvården	32	
6.17.1 Utvärdering av kriminalvårdsreformen	32	
6.17.2 Angelägna kriminalvårdsåtgärder	33	
6.17.2.1 En god eftervård	33	
6.17.2.2 Hårdare narkotikakontroll	33	
6.17.2.3 Permissioner/återfall i brott	33	
6.17.2.4 Sänk inte straffen vid egendomsbrott	34	
6.17.3 Åtgärder inom frivården	34	
6.18 Alternativa påföljder	34	
6.18.1 Samhällstjänst	34	
6.18.2 Konfrontation mellan offer och gärningsman samt medlingsförfarande	35	
6.18.3 Beviljande av rapporteftergift, åtalsunderlåtelse	35	
6.18.4 Kontraktsvård	36	
6.19 Ytterligare vägar att förebygga brott	36	
6.19.1 Punktbevakning	36	
6.20 Utländska medborgare och brott	36	
6.21 Mobbning i arbetslivet	37	
7. Hemställen	37	
Källor	43	

Folkkampanj mot våldet

Den omfattande brottsligheten är ett mycket allvarligt samhällsproblem. Det gäller alldeles särskilt våldsbrottsligheten. Våld mellan enskilda kan aldrig accepteras i ett rättssamhälle.

Detta gäller inte enbart det grova våld som leder till död eller svåra skador utan också det våld som utövas vid andra kränkningar av den enskildes integritet. Människor skall kunna känna trygghet på gator och torg och i sina hem. Det som ibland brukar betecknas som vardagsvåld får absolut inte tolereras.

Centerpartiets kampanj "Respekt för livet" syftar bl.a. till en ökad medvetenhet om att en effektiv vålds- och brottsbekämpning kräver ett brett engagemang bland allmänheten och en genomgripande attitydpåverkan.

Från samhällets sida krävs det bestämda och målinriktade insatser i kampen mot våld och annan kriminalitet. I denna motion lägger vi förslag till ett åtgärdsprogram.

I arbetet med brottsbekämpningen finner vi tre områden vara särskilt viktiga att betona; brottsförebyggande insatser, höjning av upptäcktsrisken samt en snabb reaktion från samhällets sida och därmed möjligheter till tidiga ingripanden. För att sänka brottsnivån krävs en medveten samhällelig satsning på samtliga dessa tre områden. Denna inriktning av det brottsbekämpande arbetet måste prioriteras högt av de rättsvårdande instanserna.

Människor runt om i landet lämnar bidrag på olika sätt i denna kamp och det står mycket att vinna i en samordning av dessa insatser. De många goda krafterna behövs i denna mobilisering. Enskilda, folkrörelser, organisationer och myndigheter – alla kan bidra. I denna positiva anda har vi fört fram ett förslag om en folkkampanj mot våldet. Ett förslag som riksdagen ställt sig bakom. Vi kräver i denna motion att ett särskilt anslag för denna kampanj anslås. Den verksamhet som ideella organisationer, kyrkor, idrottsrörelsen och olika aktionsgrupper som "Nonfighting Generation" bedriver, behöver ytterligare medel för att fortsätta sitt ofta framgångsrika arbete att ge ungdomar en meningsfull sysselsättning och därmed också minska riskerna för våldsbrottsligheten. De ideella helgjourpatrullerna som har startats på vissa håll i landet är också exempel på sådana positiva initiativ.

Bruk av alkohol och narkotika är de viktigaste direkta orsakerna till våld och annan brottslighet. I den kampanj vi förordar måste därför upplysning om detta samt förslag om åtgärder mot bruket av droger ingå som en mycket väsentlig del.

För att förebygga, sätta gränser och reagera mot överträdelser föreslås bl.a.:

- Engagera enskilda och folkrörelser, uppmuntra frivilliginsatser i arbetet för ett samhälle som sätter gränser mot våld och visar respekt för livet. Ett samhälle med god etik! Centern föreslår 10 miljoner som grundplåt för en folkkampanj mot våldet!

- Brottsoffer- och kvinnojourerna är goda exempel på frivilliginsatser som måste få förstärkt stöd. De påverkar attityder och stödjer människor som kränkts av våld och brott. I miljon föreslås i motionen.
- Barnen måste få goda förebilder och lära sig respekt för livet. Då krävs tydliga normer och regler, att föräldrar och vuxenvärlden visar barnen respekt och vågar sätta gränser. Familjepolitiken måste stärka föräldrarnas roll, förskolan och skolan måste fostra till respekt för livet.
- Videofilmer måste förhandsgranskas för att förhindra spridningen av extrema pornografi- och våldsfilmer. Barnen behöver stimulerande kvalitetsfilm, inte destruktivt videovåld!
- Barn som utsatts för sexuella brott måste få tidig hjälp. Den personal som möter barnen i förskola och skola måste få utbildning och information i dessa frågor.
- För att minska alkoholskadorna måste fler drogfria ungdomsmiljöer eftersträvas. Gränsen för inköp av alkohol på restaurang måste höjas från 18 till 20 år.
- Mobbning är en form av psykiskt våld som måste motverkas. Arbetsmiljökommissionen bör ges i uppgift att kartlägga och föreslå åtgärder mot mobbning.
- Trygghetslarm, identitetsbyte och bättre vårdmöjligheter måste till för att öka stödet och skyddet för misshandlade och förföljda kvinnor.
- Invandrarkvinnor som hotas av utvisning om de skiljer sig från sin man inom två år efter giftermålet, har en särskilt utsatt situation. De "tvingas" leva kvar i svåra förhållanden. Denna s.k. tvåårsregel måste ändras.
- Kvarterspoliserna måste bli fler för att stärka förebyggande insatser och snabbt reagera mot våld och brott.
- För att underlätta rekryteringen och minska avgångarna från polisyrket föreslås 5 miljoner kronor till personalfrämjande åtgärder. Samtidigt föreslås en utökning av polisutbildningen med 200 aspiranter. Detta innebär fler poliser till Stockholm där situationen är mycket pressad.
- Polisutbildningen bör lokaliseras till fler orter för att bl. a. bredda rekryteringen. Regeringen måste skyndsamt utreda lämplig lokalisering.
- Fler administrativa tjänster bör inrättas inom myndigheten för att frigöra poliserna till polisiärt arbete.
- Narkotikabekämpningen måste ha hög prioritet i alla led. Tullen måste få långsiktiga resurser för att stoppa narkotikan vid gränsen. Narkotikalagstiftningen måste tillämpas striktare. Bruk av narkotika måste kunna leda till fängelsestraff. De fackliga organisationerna och arbetsgivarna bör engageras för att stoppa narkotikan på arbetsplatserna. Narkomanvården behöver byggas ut.
- Reglerna för köp i god tro måste ses över så att riskerna ökar för den som köper stöldgods. Detta för att stävja stölder som idag finansierar narkotikamissbruk.
- Jourdomstolar för unga bör inrättas för att de unga lagöverträdarna snabbt skall märka samhällets reaktion.
- De särskilda vård- och rehabiliteringsresurserna för unga lagöverträdare måste utnyttjas effektivare och kapaciteten öka genom bättre samordning över landstingsgränserna.

- Konfrontation, på offrets villkor, bör tillämpas i syfte att stärka brottsinsikten hos gärningsmannen. Konfrontationen bör leda till någon form av gottgörelse via medling.
- Slopa halvtidsfrigivningen, återinför frigivning först efter 2/3 av strafftiden. Sänk inte straffvärdena för egendomsbrott. Skärp minimistraffet för grov misshandel från ett till två års fängelse.
- Åtalsunderlåtelse måste användas mer restriktivt än idag.
- Frivården måste förstärkas för att minska trycket på fängelseplatserna.
- En liten grupp kriminella står för en stor del av alla brott. Denna grupp måste punktbevakas av polisen för att förhindra fortsatt brottslighet.
- En parlamentarisk utredning måste se över kriminalvården. Den höga återfallsfrekvensen och narkotikamissbruket på anstalterna är två exempel på misslyckanden som måste åtgärdas.

1. Inledning

1.1 Brottsutvecklingen i korthet

Sedan 1950 har antalet polisanmälda brott ökat till mer än det femdubbla. Drygt en miljon brott polisanmäldes under 1988. Antalet polisanmälda narkotikabrott minskade medan brott mot person ökade, speciellt mord, dråp, misshandel med dödlig utgång och sexualbrott. Under 1988 polisanmäldes 146 fullbordade mord, dråp och misshandel med dödlig utgång. Räknar man med försök till mord och dråp blir siffran 609. Antalet polisanmälda våldtäkter uppgick till 1332.

Antalet misshandelsbrott har ökat under 1980-talet. Sedan år 1983 uppgår den genomsnittliga ökningen till drygt 5 procent per år. Antalet fall av misshandel utomhus där offret inte tidigare har träffat eller på annat sätt känt den som utförde misshandeln har också ökat kraftigt under senare år. Antalet fall av misshandel utomhus där gärningsmannen är okänd för offret är störst i storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö.

Tillgreppsbroten dominerar och svarar för nära 70 procent av samtliga polisanmälda brottsbalksbrott. Vanligast är stöld ur fordon och butiksstölder.

De regionala skillnaderna beträffande brottsligheten är betydande. Stockholm, Göteborgs och Bohus län och Malmöhus län har en genomsnittlig brottsnivå som är nästan dubbelt så hög som i övriga län.

Böter är den vanligaste påföljden. Under den senaste tioårsperioden har dock påföljdsvalet tydligt förändrats. Bl a därför har antalet personer som dömts till böter halverats. Antalet till fängelse dömda personer har under samma period ökat från ca 12 000 personer år 1975 till drygt 15 000 personer år 1987. Även påföljden villkorlig dom används allt oftare.

1.2 Felkällor

Den verkliga sanningen om brottsligheten framgår inte enbart av statistiken. Mörkertalen, dvs. skillnaden mellan polisanmälda brott och brott som verk-

ligen begåtts, vet man inte så mycket om. Bristande polisresurser kan antas vara en orsak till minskningen av antalet polisanmälda narkotikabrott.

Av allt våld som sker är det en liten del som upptäcks och som lagförs. Anmälningsbenägenheten har visserligen ökat beträffande vissa brott, t.ex. kvinno- och barnmisshandel, men man bör minnas att mörkertalet anses vara mycket stort just beträffande dessa brottstyper. Antalet anmälda våldsbrott anses utgöra mindre än en femtedel av samtliga våldshändelser med synlig skada. Om man ser till de typer av våldsbrott som anmäls kan man bl.a. konstatera att grövre våldsbrott anmäls oftare än lindrigare. Våld mellan obekanta anmäls oftare än våld mellan bekanta. Den verkliga våldsbrottsligheten anses vara åtminstone tre gånger så stor som den registrerade.

2. Vad är våld?

Det man i dagligt tal menar med våld ansluter sig vanligen till den legala definitionen av begreppet våld. Men våld kan även förekomma i situationer eller genom handlingar som inte är kriminaliserade.

Med våld i brottsbalkens mening avses brotten mot liv och hälsa, mord och dråp, misshandel och vållande till annans död samt försök och förberedelse till dessa brott. Även sexualbrott och rån brukar räknas in. Det finns även handlande som exempelvis mobbning inom skolans och arbetslivets ram som inte behöver vara straffbelagt men som ändå får hänföras till vad man brukar uppfatta som ett våldsbeteende.

Oprovocerat våld är ett annat begrepp som ibland förekommer i debatten. Begreppet tar sikte på det våld som sker utan att brottsoffret har provocerat våldsmannen.

3. Orsaker till våld

3.1 Social bakgrund

Frågan varför människor begår brott har fått olika svar genom tiderna. Inom den äldre kriminologin lade man stor vikt vid genetiska och biologiska orsaker. Så småningom övergick forskarna till att tala om olika psykologiska orsaker, för att idag i större utsträckning hänvisa till sociologiska faktorer.

Man tror sig ha funnit orsaker till brottsligheten i faktorer som social ställning, uppfostran, ålder och kön. Visst våld utlöses dock av någon särskild inträffad händelse som varit så provocerande att den resulterat i en våldshandling.

3.2 Ändrad familjesituation

För att komma åt de grundläggande orsakerna till våldet måste man enligt vår mening ha förståelse och insikt i de bakomliggande mekanismerna. Familjeupplösning, stora omflyttningar inom landet och utbyggnad av nya stora bostadsområden har i många fall lett till främlingskap, social misär och även ökad brottslighet.

3.3 Bristande social kontroll

Kriminologerna pekar på främst två orsaker till den brottsutveckling som skett i Sverige under efterkrigstiden – det ökande antalet tillfällen till brott och den bristande sociala kontrollen. Den ökande brottsligheten är framför allt ett efterkrigsfenomen. Brottsligheten avspeglar de enorma samhällsförändringar som skett i Sverige efter kriget.

Koncentrationen av människor till stora städer och den därmed ökade anonymiteten har bidragit till ökade sociala problem och ökad brottslighet. Familjesammanhållningen har minskat. Privatliv och arbetsliv bildar inte längre någon enhet. Begrepp som välfärdsbrottslighet och överflödskriminallitet har börjat användas för att beskriva brott som har sin orsak i ökad materiell standard och ökat antal brott. Det är också visat att våldsbrottsligheten är högst i storstadsområdena. Detta gäller särskilt gatuvåldet.

Ytterligare en orsak till våldsutvecklingen är den allt mer ökande kategoriseringen av människor. Tonåringar för sig, gamla för sig, invandrargrupper för sig etc. Detta förstärker främlingskapet mellan olika grupper och individer.

3.4 Tystnadens spiraler

Våldet tillåts också breda ut sig genom ett tyst accepterande från det stora flertalet medborgare. Begreppet tystnadens spiraler har lanserats som en förklaring till det faktum att människor inte vågar stå för sina åsikter och hävda det man tycker är rätt. I stället blir vi tysta och oengagerade. Detta beteende blir farligt när många människor under lång tid i det tysta samlar erfarenheter och attityder som är helt andra än de som kommer fram i den dagliga debatten. Riskerna är därmed uppenbara att toleransen för brott ökar, liksom att vissa negativa värderingar, t.ex. främlingsfientlighet, vinner ökad anslutning.

3.5 Alkohol och brott

Alkoholen spelar en stor roll för att utlösa våldshandlingar och andra brott. Orsakssammanhanget är dock komplicerat och sammansatt. I en studie som socialstyrelsen och BRÅ genomfört kan sålunda konstateras att av de gärningsmän som under 1970-talet begick våldsbrott med dödlig utgång mot kvinnor var 80 procent akut påverkade av droger – huvudsakligen alkohol.

Andra undersökningar visar att 70–80 procent av våldsgärningsmännen oftast är alkoholpåverkade liksom 40–50 procent av offren. Endast vid 16 procent av våldshandlingarna förekommer inte alkohol.

Från 1976 och fram till 1984 minskade alkoholkonsumtionen markant i landet. Sedan dess har åter en ökning skett, särskilt bland unga. Enligt SIFOs årliga undersökning av ungdomars dryckesvanor har konsumtionen bland 12–24-åringar ökat med 30 procent sedan början av 1980-talet.

Kriminologen Leif Lenke har i en under 1989 framlagd avhandling besträvt att spriten i allra högsta grad styr våldet. Lenke har gjort en statistisk bearbetning av sambandet mellan alkohol och våldsbrottslighet från 1870 och fram till nu. Under mellankrigstiden uppgick antalet mord och dråp till ca 40–50 fall per år. Under denna tid var också alkoholkonsumtionen

mycket låg. Idag uppgår antalet mord och dråp till ca 125–145 fall per år. Gärningsmännen utgörs till stor del av tunga missbrukare. Lenke har kunnat påvisa att i stort sett hela den ökning som skett av misshandelsbrotten under de senaste 50 åren har samband med förändringar i den totala alkoholkonsumtionen. Till detta kommer att utskänkning av alkohol på restauranger och andra utskänkningsställen innebär en högre risk för olika former av våld än motsvarande konsumtion i hemmet.

3.6 Narkotika och brott

Narkotikan är orsak till en betydande andel av den ökande brottsligheten. Visserligen visar det sig att andelen verkligt unga ungdomar som brukar narkotika har minskat något, däremot finns det dock tecken på att situationen nu snabbt förändras. Olika myndigheter rapporterar om ett ökat missbruk av amfetamin och kokain bland unga och vuxna som är socialt etablerade. Kombinationen narkotika–alkohol är vanlig i denna grupp.

Enligt 1988 års skolundersökning har 3–4 procent av landets 16 år gamla skolungdomar prövat narkotika. Enligt undersökningar bland värnpliktsinskrivna pojkar hade år 1988 ca 6 procent prövat narkotika.

4. Olika typer av våld

4.1 Ungdomsvåld

Ungdomsbrottsligheten är fortfarande mycket hög även om undersökningar visar att den på senare år legat på samma nivå.

Även om de mest typiska ungdomsbrotten är stöld och skadegörelse, är också misshandel, ofta av grovt slag, ett vanligt ungdomsbrott. Det är särskilt män som drabbas av misshandeln, ca 58 procent.

Det är unga män som till den allra största delen svarar för ungdomsbrottsligheten. Ungdomsbrottsligheten finns över hela landet men främst i storstaden.

Karaktäristiskt för ungdomsbrottsligheten är följande drag:

- Det är till övervägande del pojkar som begår brotten
- Brotten begås i grupp
- Brotten är tillfälliga, dvs. inte planerade
- Brottsmotivet är oklart

4.2 Våld inom familjen, kvinnomisshandel

Med familjevåld avses psykiskt, fysiskt och sexuellt våld inom familjen. Familjevåldet drabbar främst kvinnor och barn. Det förekommer i alla typer av familjer.

I den grupp som råkar mest illa ut är ensamstående kvinnor med små barn. De drabbas ofta av våld av män de tidigare sammanlevt med. Var sjätte kvinna i den gruppen uppger att hon blivit utsatt för våld eller hot om våld i sin bostad under ett år. Trots denna skrämmande höga siffra vet vi att antalet offer är *betydligt* större än vad statistiken visar.

I genomsnitt misshandlas en kvinna till döds varje vecka i vårt land. I de hem där kvinnor misshandlas vet vi att även barnen drabbas hårt. Endast en tredjedel av de anmälda kvinnomisshandelsfallen går till domstol.

Enligt SCBs statistik över kvinnomisshandel för år 1988 skedde 12878 polisanmälningar. Karaktäristiskt för våldet mot kvinnor är att det sker inomhus, ca 78 procent, och att kvinnan är bekant med gärningsmannen, ca 83 procent. Kvinnor anmäler inte i någon högre grad sådana brott.

En omfattande studie av två forskare i Linköping visar att av de gärningsmän som under 1970-talet begick våldsbrott mot kvinnor med dödlig utgång var 80 procent akut påverkade av droger – huvudsakligen alkohol.

Vem är då mannen som misshandlar sin kvinna och förgriper sig på sina barn? I en avhandling från 1988 redovisas mannen bakom våldet som en man med tidiga känslomässiga störningar, särskilt visat i relation till mamman. De har ett i hög grad asocialt tänkande som bryter mot samhällets gängse normer. De handlar impulsstyrt och har låg självkänsla. Männerna har själva under sin barndom inte sällan blivit utsatta för övergrepp och ofta flyttats från hem till hem.

1988 polisanmäldes 1 772 fall av misshandel mot barn. 266 av fallen gällde barn i åldern 0–6 år och 1 506 barn i åldern 7–14 år.

Enligt SCBs uppgifter är de personer som misstänks för misshandel av barn mellan 0 och 6 år i allmänhet i åldern 25–29 år. Detta tyder på att det rör sig om föräldrar och styvföräldrar som är gärningsmän.

4.3 Sexuella övergrepp

4.3.1 Övergrepp mot kvinnor

Antalet anmälda våldtäktsbrott har ökat sedan början av 1950-talet.

Statistiken över anmälda våldtäktsbrott visar att det är våldtäkterna inomhus, där en känd gärningsman våldtar en närstående kvinna, som ökar. Överfallsvåldtäkter utomhus är lika vanliga idag som för femton år sedan.

Antalet våldtäkter ökade drastiskt under 1988 i jämförelse med året innan. Totalt anmäldes 1227 våldtäkter till polisen, vilket innebär en ökning med 16 procent jämfört med 1987. Även övriga slag av sexualbrott ökade.

4.3.2 Övergrepp mot barn

Sexuella övergrepp mot barn kan definieras som alla former av sexuella handlingar som påtvingas ett barn av en person som är äldre än barnet. Några fakta kan nämnas.

- Både pojkar och flickor drabbas, de senare dock till övervägande del
- Offer och gärningsman känner ofta varandra relativt väl
- De sexuella övergreppen utspelas under en längre tidsperiod

Övergreppen får ofta förödande konsekvenser för barnens utveckling och kan bidra till att de själva blir socialt störda och ofta i sin tur misshandlare och misshandlade.

Svenska undersökningar visar att skrämmande många barn utsätts för incest. Olika undersökningar pekar på att upp till vart tionde barn kan ha utsatts för incest.

Antalet polisanmälda fall av barnmisshandel har ökat kraftigt de senaste åren. Efter 1982 har antalet anmälda fall av sexuellt utnyttjande av barn fördubblats. Mest har misshandeln av barn mellan 7 och 14 år ökat.

Det är osäkert om det rör sig om en ökad benägenhet hos allmänheten att polisanmäla övergreppen eller om det är en verklig ökning av barnmisshandel i landet.

4.4 Våld i nöjeslivet och på allmän plats

Våldet mellan obekanta sker till stor del i anslutning till nöjeslivet på kvällar och nätter. Det rör sig om våld som uppträder i samband med till synes enkla konflikter. Droppåverkan spelar en viktig roll. De inblandade känner ofta inte varandra och de har ofta olika bakgrund, t.ex. bråk mellan olika ungdomsgäng.

Enligt nya uppgifter från SCB har våldet på gatorna ökat. Särskilt skrämmande är den råhet som ofta visas. Våldet drabbar oftast män som inte känner gärningsmannen. Antalet misshandelsfall på allmän plats har ökat. Ofta sker misshandeln inom grupper som tidigare varit inblandade i våldshandlingar.

Rån begås i första hand av ungdomar och olika ungdomsgäng. En stor grupp av dessa gärningsmän är missbrukare. De absolut flesta rånen riktas mot enskilda.

4.5 Utländska medborgare och brott

De utländska medborgarnas andel bland lagförda personer ligger under 1980-talet stabilt vid ca 14 procent, varav hälften är nordiska medborgare. Ca två av tre av de lagförda utländska medborgarna är kyrkobokförda i Sverige. Brott med stora andelar utländska medborgare är brott mot vapen-smugglinglagen, våldtäkt samt mord/dråp.

4.6 Psykiskt våld/mobbning

4.6.1 Mobbning på arbetsplatser

Mobbning på arbetsplatserna är ett allvarligt problem som medför ett stort lidande för dem som drabbas. Enligt aktuell forskning på området leder mobbningen till minst ett par hundra självmord varje år.

Forskningen visar att alla människor kan bli utsatta för utfrysning och utstötning ur arbetsgemenskapen. Mobbningen följer ofta ett givet mönster. Det startar med en konflikt som ingen förmår eller vill lösa. En syndabock utses och kollegerna börjar långsamt ändra omdöme om personen i fråga. Offret anses besvärligt och svårt att samarbeta med. När konflikten väl skall lösas minns man sällan vari den bestod och den angräps därför utifrån de fördomar som tillåtits växa fram.

Om arbetsgivaren väljer att försöka säga upp offret kopplas arbetsdomstolen. AD. in. Enligt en undersökning av domarna i AD mellan åren 1984 och 1987 har arbetsgivaren i vart tredje fall där AD underkänt uppsägningen ändå köpt ut arbetstagaren med stöd av lagen om anställningsskydd. Personliga skäl uppgavs i nästan samtliga fall som grund för uppsägningen.

Mobbning förekommer på alla typer av skolor. Offren är ofta känsliga och tystlåtna barn med låg självkänsla. De som mobbar vill dominera andra och visar ofta aggressivitet.

Det kan vidare konstateras att det är skillnad på mobbning och "vanligt" bråk. Det är även skillnad på direkt mobbning, öppna angrepp på offret och indirekt mobbning, utfrysning och isolering. Av en undersökning från 1986 framgår att var tionde elev i den svenska skolan mobbas.

Forskningsresultatet visar att det finns ett klart samband mellan mobbning och senare kriminalitet.

5. Vem är gärningsman resp. offer?

Studier utförda på 1970-talet visar att många gärningsmän som begått våldsbrott med dödlig utgång, varit alkoholmissbrukare och ibland också varit kända som tidigare kriminella och ofta psykiskt sjuka. Endast ett fåtal av gärningsmännen bedömdes som helt friska. Hälften av dem dömdes till slut psykiatrisk vård.

Det är dock en relativt liten grupp personer som står för en stor del av de anmälda våldsbrotten. Antalet återfallsförbrytare inom denna krets är stort. Gatuvåldet utövas nästan uteslutande av yngre män.

Var man bor och hur man lever är två viktiga faktorer när det gäller att få en uppfattning om vem som blir brottsoffer. En stadsbo lever t.ex. farligare än en som bor på landet. Yngre män, andra generationens invandrare och ensamstående kvinnor utgör andra riskgrupper. Den som umgås i kriminella kretsar är också mer utsatt för våld.

6. Åtgärder mot våldet

6.1 Folkkampanj mot våldet

I det följande framlägger vi ett antal förslag som syftar till att motverka och begränsa våldet i samhället. Det bör emellertid betonas att nyttan av de olika föreslagna åtgärderna beror på de enskilda människornas vilja och förmåga till ett engagemang mot våld. Det är därför som vi – redan inledningsvis – föreslagit resurser för att genomföra den folkkampanj mot våldet, som riksdagen på centerpartiets initiativ beslutat om.

Den allmänna inriktningen som en sådan kampanj enligt vår mening bör ha, har beskrivits tidigare.

För att kampanjen skall bli verkningsfull krävs att särskilda medel anslås. Därutöver bör allmänna arvsfonden kunna bidra med stöd. Vi föreslår för detta ändamål 10 000 000 kr i ett första steg. Detta bör ges regeringen till känna.

6.2 Bättre levnadsvillkor

Rotlöshet och normupplösning är en grogrund för våldet. Sambanden centralisering – rotlöshet – bristande social kontroll och sociala problem måste därför stå klara och bilda utgångspunkt för bl.a. regionalpolitiken. Därför är

det viktigt att hindra nya koncentrationsvågor och istället föra en politik som utvecklar hela landet.

Mot. 1989/90
Ju607

Centerpartiet driver en regionalpolitik som aktivt utvecklar hela landet. Det är viktigt att människor känner närhet och gemenskap och själva kan påverka besluten som rör deras livsmiljö. Omflyttningen har lett till ökade sociala problem i såväl glesbygd som tätort. I de större tätorterna måste främst förorterna få en bättre social struktur med både bostäder och arbetsplatser. Lokala anläggningar för ungdomsaktiviteter är också viktiga för att inte ungdomar skall söka sig till anonyma miljöer i cityområden.

Vad som här anförs om regionalpolitikens betydelse för att förebygga brott bör ges regeringen till känna.

6.3 Stärk föräldra- och vuxenrollen

6.3.1 Vuxna förebilder

Vuxna måste agera på ett tillräckligt konsekvent och tydligt sätt i förhållande till barn och ungdomar. Det behövs vuxna, av båda könen, som goda förebilder.

Många ungdomar som har problem saknar manliga förebilder. De ensamma mammorna kan inte vara både mamma och pappa. Ett projekt att finna "nya pappor" till vilsna ungdomar har startats i Stockholm; män som engagerar sig i ungdomarnas liv och stödjer dem när det behövs. Liknande projekt bör initieras på andra håll i landet. Detta bör ges regeringen till känna.

6.3.2 Föräldrarnas ansvar

Föräldrarna måste alltid ha huvudansvaret för att barn och ungdomar lär sig att känna respekt för andra människors liv och egendom.

I problemfyllda familjer med mycket störda funktionsätt krävs ett omfattande stöd från de sociala myndigheternas sida. Det gäller familjer med grava missbruksproblem och kriminell belastning. Ett stöd från samhällets sida ersätter dock inte stöd och hjälp från släkt och vänner. Redan tidigt kan man ofta se och förstå vilka barn som löper risk att fara illa och därför måste de samhälleliga insatserna sättas in tidigt. Det är enligt vår mening viktigare att aktivera de naturliga sociala nätverk som finns omkring en familj än att genom olika myndighetsåtgärder lösa familjens problem.

En ny metod som prövats som alternativ till samhällsvård är att socialsekreterarna skriver kontrakt med problembarnets föräldrar. Ett kontrakt som innehåller föräldrarnas egna förslag till lösningar. Avsikten är att få föräldrarna engagerade i barnens situation. Denna och liknande nya vårdformer som syftar till hjälp till självhjälp bör, med utgångspunkt i de erfarenheter som redan finns, ytterligare utredas för att kunna komma till användning i större skala.

Vi kräver därför att nya vårdformer som alternativ till samhällsvård utreds, vilket bör ges regeringen till känna.

Barnen och ungdomarna behöver sina föräldrar och det är viktigt att vi har en familjepolitik som stöder familjen. Föräldrarna måste själva få bestämma hur barntillsynen skall ordnas. Införandet av vårdnadsbidrag är ett led i en familjepolitik som bygger på frihet för föräldrarna att själva välja lämplig omsorgsform. Centerpartiet framlägger yrkande om detta i annat sammanhang.

6.3.4 Underrättelse om brott, närvaro inför rätta

Föräldrarnas vetskap om sina barns förehavanden är mycket viktig och det är därför angeläget att regeln upprätthålls att föräldrar omedelbart underrättas om när deras barn gripits för något brott.

Det är också mycket viktigt att föräldrar är närvarande när barn och ungdomar förhörs av åklagare eller polis och när eventuellt brottmål behandlas vid domstolen. Domstolar och myndigheter bör aktivt verka för detta. Detta bör ges regeringen till känna.

6.3.5 Föräldrars betalningsansvar

Det saknas idag någon uttrycklig reglering om föräldrars skadeståndsansvar. Vårdnadshavare till underåriga barn kan dock bli ansvariga för skador som barnet vållar under förutsättning att de – vårdslöst eller uppsåtligen – brustit i sin tillsynsplikt.

Det har blivit allt vanligare att minderåriga begår brott. Det finns därför anledning att utvidga föräldraansvaret. På så sätt skulle föräldrarna tvingas att ta mer aktiv del i de ungas fostran. Föräldrarna eller andra vårdnadshavare bör därför jämte den minderårige i betydligt större utsträckning än nu göras ansvariga för den minderåriges skadegörande handlande. En förebild för en sådan lagstiftning kan vara det system som finns i Norge. Det är viktigt att BRÅs pågående utredningsarbete leder till snara åtgärder. Detta bör ges regeringen till känna.

6.4 Skolans roll

6.4.1 Allmänt

Skolan skall förmedla kunskaper och färdigheter. Den har också en viktig fostrande roll, något som bör betonas.

6.4.2 Undervisning om värderingar

Skolan måste mer uppmärksamt arbeta med normfrågor. Barnen måste tidigt lära sig att respektera de grundläggande rättsregler som råder, bl.a. i umgänget mellan människorna. Undervisningen bör i dessa frågor vara så konkret som möjligt. Undervisningen om droger och sambandet droger-våld måste också ges större utrymme och göras mer effektiv.

Också förskolan har ett stort ansvar att lära barnen de grundläggande normer som är en förutsättning för vårt samhälle, inte minst vad gäller respekten för andra människor. Det är viktigt att dessa frågor bättre uppmärksammas i förskolelärares utbildning.

6.4.3 Närvarokontroll

För att undervisningen skall kunna bedrivas på så bra sätt som möjligt måste ledningen vara fast och konsekvent.

Det är viktigt att samarbetet mellan lärare och föräldrar i praktiken kan fungera så att föräldrarna tidigt informeras om barnens eventuella frånvaro. Klasserna måste vara små för att eleverna skall kunna tillgodogöra sig undervisningen ordentligt. Vi har i annan motion framfört kravet på max. 25 elever i varje klass.

Undersökningar visar att det finns klara samband mellan skolk, dålig skol-anpassning och kriminalitet.

Upprepad frånvaro från skolan är ofta den första tydliga signalen att barn har problem. Kontrollen av elevernas närvaro är därför viktig liksom att utreda orsakerna till den olovliga frånvaron. Skolpersonalen måste i större utsträckning få utbildning i hur skolan på bästa sätt tidigt kan gripa in och förebygga brott.

6.4.4 Ökat samarbete skola-socialtjänst

Skolan har alltmer fått axla ansvaret för elevens sociala situation. I den rollen måste skolan och de sociala myndigheterna finna smidiga sätt att samarbeta för att på bästa sätt hjälpa barn och ungdomar. Ett sådant samarbete kan utvecklas på olika sätt, exempelvis genom att särskild personal inom socialtjänsten avdelas för att stödja skolan i dess sociala funktion.

På vissa orter har vidare särskilda samarbetsgrupper bildats mellan skolan, socialtjänsten och polisen. Detta är ett tillvägagångssätt som visat sig vara mycket framgångsrikt och bör därför leda till efterföljd.

Skolans och socialtjänstens gemensamma ansvar för elevernas sociala utveckling bör anges i socialtjänstlagen och skollagen. Det är viktigt att t.ex. sekretesslagstiftningen har sådan utformning att samarbetet mellan berörda organ på detta område inte förhindras.

6.4.5 Utbildning i barns psykiska hälsa m.m.

Det är viktigt att man på ett mycket tidigt stadium kan urskilja vilka barn som far illa och som kanske utsätts för sexuella övergrepp. För att hjälpa dessa barn måste skolpersonalens utbildning på dessa områden väsentligt förbättras.

6.4.6 Åtgärder mot mobbning

Föräldrar och lärare måste bli mer medvetna om problemen med mobbning eftersom mobbning inte är något barnen kan hantera själva. Vuxna måste klart visa att mobbning inte accepteras.

Effektiva åtgärder måste också sättas in när mobbning upptäcks.

En landsomfattande kampanj mot mobbning, som en del av rikskampanjen mot våldet, bör övervägas. En liknande kampanj i norska skolor fick till resultat att mobbningproblemen minskade med 50 procent under de två åren kampanjen bedrevs. Kampanjen bör leda till att varje skola utarbetar sitt eget program mot mobbning.

Det är viktigt att skolvakter och rastvakter är aktivt engagerade för att upptäcka eller förhindra mobbning. Vad som ovan anförts om förebyggande åtgärder i skolan mot våldet bör ges regeringen till känna.

Mot. 1989/90
Ju607

6.5 Polisens insatser

6.5.1 Ökad rekrytering

Centerpartiet har under många år krävt att antagningen till polishögskolan skall öka. Polisbristen är alltfjämt stor beroende på att den socialdemokratiska regeringen under många år skurit ner polisutbildningen. Det är enligt vår mening nödvändigt med fler poliser, även om ett ökat antal poliser inte är tillräckligt för att kunna komma till rätta med brottsligheten.

Det är klarlagt att det finns ett samband mellan antalet poliser och antalet uppklarade brott. Den tidsbrist som är en följd av det ansträngda läget för poliserna leder också till att många brott inte ens utreds.

Regeringen har i årets budgetproposition föreslagit att 800 poliser skall utbildas under nästa budgetår. Det tar ett antal år innan en ökad intagning till polishögskolan förbättrar personalsituationen. Med hänsyn till detta och det allvarliga personalläge som råder är det mycket angeläget att även på längre sikt öka antagningen av polisaspiranter. En tillfällig ökning som regeringen föreslår är enligt vår mening inte tillräcklig.

Det är viktigt med en bred rekrytering till poliskåren. För att locka flera till polisyrket krävs bl.a. en bättre arbetsmiljö. I detta sammanhang vill vi betona att en ökad rekrytering bör äga rum bland kvinnor och bland invandrargrupperna.

Den underdimensionerade polisutbildningen har lett till att vakansläget under flera år försämrats särskilt i storstadsområdena. Det krävs därför i dessa områden extra rekryteringsresurser. Vad som här anförts om behovet av en ökad rekrytering bör ges regeringen till känna.

För att förstärka Stockholmsregionen med fler poliser har Rikspolisstyrelsen begärt att ytterligare 200 polisaspiranter antas till polishögskolan under våren 1990. Vi ställer oss bakom detta angelägna krav. Detta bör riksdagen besluta om. För att kunna genomföra denna utbildning krävs ett tillskott på 40 milj. kr.

6.5.2 Ny utbildningsort

Polisutbildningen bör inte enbart ske på ett ställe i landet. Ett decentraliserat utbildningssystem skapar bättre förutsättningar för bra rekryteringar. Vi föreslår därför att det snarast utreds om det är möjligt att förlägga delar av verksamheten vid polishögskolan till andra delar av landet.

Vad som ovan anförts om möjligheten att förlägga polisutbildningen på annan ort bör ges regeringen till känna.

6.5.3 Personalfrämjande åtgärder

För att förbättra rekryteringen och motverka avgångar är det mycket viktigt att personalfrämjande åtgärder får större utrymme. Vi föreslår därför att en mer medveten satsning görs på detta område. Anskaffande av personalbo-

städer och parkeringsplatser, bättre och modernare utrustning, t.ex. tjänstebilar och teknisk apparatur, är exempel på angelägna åtgärder. Lokalerna är i många fall i dåligt skick och behöver rustas upp. En större satsning måste göras på fortbildning och vidareutbildning för poliserna.

För personalfrämjande åtgärder föreslår vi att 5 miljoner kr anvisas i budgeten.

6.5.4 Nya administrativa tjänster

För att de utbildade poliserna ska kunna arbeta effektivare krävs även vidtagande av andra åtgärder. Polisiär personal bör därför så långt möjligt frigöras från uppgifter av administrativ natur. I budgetpropositionen föreslås att medel för administrativ personal tages från vakanta polistjänster. Detta är enligt vår mening en kortsiktig lösning. På längre sikt måste nya administrativa tjänster tillskapas och bibehållas för att avlasta polisen. Vad här anförts bör ges regeringen till känna.

För att lösa det direkta behovet av administrativ personal vid de polisdistrikt som saknar vakanta tjänster föreslår vi att 10 miljoner kronor anslås för att skapa nya administrativa tjänster inför budgetåret 1990/91.

6.5.5 Fler kvarters/områdespoliser

Människors oro för att bli utsatta för våld och andra brott måste tas på allvar. Det är därför mycket viktigt att människor litar på att poliser finns. Deras närvaro verkar i hög grad brottsförebyggande och skapar förtroende mellan polis och allmänhet.

En organisation med kvarters/områdespoliser kan i hög grad befrämja den goda samverkan mellan polisen, andra samhällsorgan och privata institutioner, som krävs för att förebygga brott och öka säkerheten på gator och torg. Här kan man särskilt nämna det pågående samarbete i centrala Stockholm som bedrivs för att hindra ungdomsbråken.

Det system med kvarterspoliser som vi förordar har också betydande fördelar vad gäller samarbetet mellan skolan och polisen. Vad vi särskilt åsyftar är det betydelsefulla informationsarbete som polisen bedriver på skolorna. Denna verksamhet är värdefull då den ger naturliga kontakter mellan ungdomar och polis. Vad som här sagts om betydelsen av kvarterspolisens insatser bör ges regeringen till känna.

6.5.6 Organisationsfrågor

Det har framkommit att den organisation som idag finns i polisdistrikten inte är helt tillfredsställande. Större flexibilitet behövs för att bättre ta till vara personalens kunnande och engagemang och för att bedriva verksamheten så effektivt som möjligt. Centerpartiet återkommer i en särskild motion till dessa frågor.

6.5.7 Vaktbolagens uppgifter

Vaktbolagens brottsförebyggande arbete bör också nämnas i detta sammanhang. Den rådande arbetssituationen inom polisen med stora vakanser och minskade möjligheter till bland annat fotpatrullering har direkt medverkat

till att bevakningsföretagens arbetsområde vidgats. Vi finner det inte tillfredsställande att rent polisiära uppgifter handhas av bevakningsföretag. Tillsvdare, med den polisbrist som råder, får man acceptera att vaktbolagen tar över en del av de polisiära sysslorna, t.ex. ordningen i tunnelbanorna. Det är dock ingen lösning som i längden är godtagbar.

Det är också påkallat att regeringen snarast tillsätter en utredning för att klargöra gränserna för bevakningsföretagens verksamhet på detta område. Detta bör ges regeringen till känna.

6.6 En annan syn på alkohol

6.6.1 Allmänt

Det har tidigare konstaterats att de flesta våldsbrott begås av alkoholpåverkade och att flertalet brottsoffer också är påverkade. Samhället kommer aldrig till rätta med våldsbrottsligheten om inte alkoholproblemet tas på allvar. Enligt undersökningar skulle man kunna reducera våldsbrottsligheten 30–40 procent med hjälp av generella åtgärder, såsom alkoholpolitiska restriktioner.

6.6.2 Åtgärder mot alkoholmissbruket

Det är särskilt viktigt att vara observant på ungdomars alkoholvanor. Ju tidigare en individ börjar använda droger, desto större är risken att han grundlägger ett beroende. Tidig debut ger en större risk för ett beroende.

För att minska ungdomars alkoholkonsumtion och för att nå en bättre överensstämmelse med åldergränsen för inköp på Systembolaget kräver vi att utskänkningsåldern höjs till 20 år och att ålderskontrollen görs mer effektiv. Ett enigt socialutskott har begärt att regeringen skall överväga en höjning av utskänkningsåldern. Vi instämmer i detta krav. Det behövs större restriktivitet än hittills med beviljande av tillstånd för alkoholutskänkning. Dessutom är det nödvändigt att bättre kontrollera att gällande bestämmelser efterlevs av dem som har utskänkningstillstånd. Detta bör ges regeringen till känna.

Det måste vidare åligga kommuner att skapa drogfria ungdomsmiljöer som alternativ för ungdomar under 20 år. Detta måste ges regeringen till känna.

Polisen måste ges tillräckliga möjligheter att ingripa när det gäller omhändertagande av alkoholpåverkade personer. I dag måste dessa personer vara mycket kraftigt berusade innan polisen med stöd av 13 § polislagen kan tillfälligt omhänderta personen i fråga. En lägre toleransnivå behövs för att polismannen skall kunna ingripa på ett effektivare sätt. För att åstadkomma detta behövs en skärpning av gällande regler i polislagen. Det bör ankomma på regeringen att framlägga förslag i frågan.

6.7 Narkotikan skall stoppas

6.7.1 Bekämpning i alla led

Narkotikan är ett svårt samhällsproblem. Hanteringen av narkotika är ofta förbunden med våld och brott och detta innebär att kampen mot narkotikan

är angelägen också för att komma till rätta med brottsligheten. Bekämpningen måste ske i alla led; vid produktionen, vid gränserna och framför allt i brukar- och langarleden. Genom att försvåra för gatulangare begränsas bl.a. möjligheten att förse nyfikna ungdomar och andra nybörjare med droger.

I det sammanhanget bör uppmärksammas att mer än varannan prostituerad i Stockholm är intravenös narkotikamissbrukare. Dessa kvinnor utnyttjas på ett hänsynslöst sätt. Prostitution, både manlig och kvinnlig, är dessutom en av de allvarligaste spridningsvägarna för HIV-smitta. Prostitutionen har i många fall blivit ett sätt att finansiera narkotikamissbruket. Bekämpningen av narkotika måste med kraft ske även i prostitutionsgrupperna. Det är viktigt att polisens gatulangningsgrupper får ökade resurser. Vad här anförts bör ges regeringen till känna.

6.7.2 Narkotikafria kriminalvårdsanstalter

Anstalterna måste ovillkorligen göras narkotikafria. Grövre narkotikabrottslingar bör alltid komma till slutna anstalter. Behovet av anstaltsplatser med särskilda resurser för omhändertagande av grava narkotikamissbrukare måste ses över. Kontrollen på anstalterna av de intagnas narkotikainnehav måste göras effektivare och behöver skärpas.

Problemet med narkotika på anstalterna måste brytas genom kraftig differentiering mellan narkomaner och icke-narkomaner. Vad som här anförts bör ges regeringen till känna.

6.7.3 Sänk toleransnivån

Initiativ från bl.a. centerpartiet har lett till att innehav av narkotika numera är straffbart. Erfarenheter har dock visat att toleransmängden för innehav av narkotika är alldeles för hög. Sedan 1986 har gränserna för vad som skall betraktas som ringa innehav av narkotika, t.ex. för hasch och amfetamin, höjts både dubbelt och flerdubbelt. Före 1989 greps alltid personer med heroin- och kokaininnehav av polis och fördes till kriminaljouren för vidare åtgärder. Idag friges istället droginnehavarna direkt efter gripandet sedan ett kortare förhör hållits på platsen och identifiering skett. Små innehavsmängder av dessa preparat behandlas som ringa narkotikabrott och leder vid ett senare skede endast till böter på 400 kronor, en summa som brottslingen sällan kan betala. Genom denna toleransförskjutning har samhällets reaktion blivit alltför svag. Den avskräckande och brottsförebyggande effekten har därmed kraftigt försämrats. Straffet för ringa narkotikabrott är t.ex. i Stockholm ett antal dagsböter i ett strafföreläggande. Gärningsmannen har dock sällan förmåga att betala böterna. Möjligheterna att omvandla obetalda böter till fängelse är numera i praktiken i det närmaste obefintliga.

Lagen är således inte i straffrättsligt hänseende tillräckligt effektiv. Det bör därför ankomma på regeringen att föreslå en skärpning härvidlag. Detta bör ges regeringen till känna.

6.7.4 Öka resurserna för tullen

Begränsningen av narkotikautbudet måste utgöra en hörnpelare i narkotikapolitiken. Detta arbete utförs av tull och polis. För att komma till rätta med

den allt mer omfattande smugglingen av narkotika krävs resursförstärkningar. Detta bör gälla tullpersonal såväl som tillgång till narkotikahundar. Det internationella samarbetet är betydelsefullt. Vi måste således även fortsättningsvis stödja alternativodlingar i de länder där råmaterial till narkotika produceras. För att komma tillrätta med narkotikabekämpningen krävs långsiktiga resursförstärkningar till tullen.

6.7.5 Förbättra resurserna för narkomanvården

Det är nödvändigt att satsa på vård och rehabilitering av missbrukare. Missbruket måste hejdas i tid innan ett drogberoende hunnit utvecklas. Vården måste i första hand grundas på frivillighet, men tvångsvård kan också bli aktuell. Behandlingstiderna bör bli tillräckligt långa för att rehabiliteringen skall bli framgångsrik. Antalet behandlingsplatser på behandlingshemmen behöver utökas. Alternativa behandlingsformer måste utvecklas.

Tvångsvård av vuxna missbrukare (LVM) liksom tvångsvård av unga (LVU) har inte kunnat tillämpas på avsett sätt, då resurser till behandlingsmöjligheter saknats. Bristen på vårdplatser och bristen på en planerad eftervård för dem som erhåller vård medför att lagens intentioner inte kan fullföljas. Tillsynen och tillgången av vårdplatser för tvångsvård måste förstärkas. Avsaknad av vårdmöjligheter kostar samhället årligen stora summor pengar och orsakar stora tragedier.

Väntetiderna för intagning till frivillig missbrukarvård måste förkortas radikalt så att framför allt ungdomar med missbrukarproblem snabbt får hjälp att komma till rätta med sitt missbruk. Besked om intagning bör ges inom tre dagar för att inte missbrukarens motivation för vård skall försvinna.

Inställningen till narkotika bland de intagna på landets fängelser måste vändas så att flera blir villiga att ta itu med sina narkotikaproblem på allvar. Betydelsefullt i detta sammanhang är uppbyggnaden av särskilda motivationsavdelningar. Sådana avdelningar finns dag på de slutna rixanstalterna. Målsättningen måste vara att alla fängelser skall kunna erbjuda särskilda motivationsavdelningar.

Vi vill vidare betona vikten av att skapa behandlingskedjor. Vården måste ses som en pågående process med akutvård, motivationsvård och eftervård. För att vården skall kunna bedrivas på detta sätt krävs en samordning av samhällets totala resurser för vården av missbrukare. Vad som här anförts om behovet av en förbättrad vård för narkotikamissbrukare bör ges regeringen till känna.

6.7.6 Stoppa nya preparat

Nya narkotiska preparat introduceras ständigt på den illegala narkotikamarknaden i Sverige. Denna utveckling måste hindras. Det är också av mycket stor vikt att nyintroducerade narkotiska preparat snabbt klassificeras som narkotika och därmed faller under den strafflagstiftning som gäller. Detta bör ges regeringen till känna.

6.7.7 Ändrade regler för godtrosförvärv

Missbrukaren behöver pengar för att finansiera sitt missbruk. Pengarna kommer ofta från stölder och inbrott. Köpare av stöldgodset är inte svåra att

få tag på. Tillämpningen av reglerna om godtrosvärv bidrar till att det alltid finns köpare av stöldgods.

Dessa förhållanden gör att vi kräver att reglerna om godtrosvärv ses över i syfte att ytterligare försvåra för missbrukare och andra som stjälar att avhända sig stöldgods. Det bör ankomma på regeringen att återkomma till riksdagen med förslag i denna riktning.

6.7.8 Kontrollåtgärder vid anställning

Arbetsdomstolen har i dom från 1984 markerat att narkotikamissbruk och arbete inte kan förenas. I syfte att komma till rätta med narkotikabruket bland anställda har vissa större företag börjat införa provtagningar i samband med anställningen. Detta bör vara särskilt angeläget inom vissa känsliga yrkesgrupper såsom piloter, poliser, läkare m. fl.

Arbetsmarknadens parter måste intensifiera arbetet mot narkotikamissbruken på arbetsplatserna.

6.7.9 Eget bruk av narkotika

Enligt narkotikastrafflagen gäller att om brottet är att anse som ringa och avser eget bruk skall endast böter förekomma. Avsaknaden av fängelse i straffskalan har medfört att kriminaliseringen av egen narkotikakonsumtion i praktiken blivit verkningslös. Fängelse bör därför införas i straffskalan för att möjliggöra för polisen att ta blod- och urinprov och genomföra husrannsakan. Genom denna straffskärpning ges också möjlighet att döma bl.a. till kontraktsvård, för den som vid upprepade tillfällen dömts för eget bruk. Detta bör ges regeringen till känna.

6.8 Knivförbud

6.8.1 Knivförbud på allmän plats

Nya undersökningar visar att allt fler vapen används i gatuvåldet. Den lagliga användningen av flertalet farliga föremål har inskränkts. Det är dock fortfarande tillåtet att bära kniv på allmän plats, något som inte är tillåtet i övriga nordiska länder. Erfarenheter har visat att förbud mot knivar och gatustridsvapen minskar våldet. Vapenutredningen har i sitt slutbetänkande föreslagit en sådan utvidgning. Det finns därför enligt vår mening beslutsunderlag nog för att besluta om knivförbud på allmän plats. Vi föreslår således att så sker. Det bör ankomma på regeringen att återkomma till riksdagen med förslag om detta.

6.8.2 Införsel förbud m.m. av gatustridsvapen

Enligt en lag från 1988 är det förbjudet att använda gatustridsvapen på allmän plats. Förbudet är utan undantag. I praktiken kan därför inte heller någon försäljning ske utan att förbudet bryts. Dessa vapen går dock att utan större svårigheter få tag på i vissa affärer eller genom postorder.

Samhället måste visa sitt klara avståndstagande från all våldsanvändning. Detta kan bl.a. ske genom en skärpning av lagen innebärande att införsel förbjuds, liksom saluhållande och överlåtande av sådana vapen. Detta bör ges regeringen till känna.

6.9.1 Meningsfull fritid

Engagemang i idrottsrörelsen, i andra folkrörelser och i frivilliga aktiviteter av olika slag är positivt och utvecklande för barn och ungdomar. Det ger dem möjlighet att på ett konstruktivt sätt utveckla sina talanger och intressen. Det skolar barnen och ungdomarna i initiativ- och ansvarstagande, i samarbete och i demokrati. Ungas egna skapande, i dialog med vuxna, bidrar positivt till att forma ansvarsfulla mönster för attityder och handlingar. Den ledning som de genom dessa aktiviteter får av vuxna och den gemenskap som samvaron med jämnåriga skapar är också av mycket stort värde.

För ungdomar är ofta musiken av särskilt stor betydelse. Den musikverksamhet, som bedrivs i Fryshuset i Stockholm och på många andra håll runt om i landet, har visat sig mycket framgångsrik och fyller en stor social funktion.

Ungdomars engagemang i idrott, musik, politik och annan ideell verksamhet är dessutom ett mycket effektivt skydd mot negativ gängbildning och kriminalitet.

Det är således mycket viktigt att samhällets olika organ ger goda förutsättningar för barn- och ungdomsverksamheten, bl a genom att se till att det finns idrottsplatser, lokaler för olika slags aktiviteter och stöd till ledarutbildning och samordning. Generösa grundstöd till barn- och ungdomsorganisationer skall utgå. Detta bör ges regeringen till känna.

6.9.2 Förhandsgranskning av våldsvideo

Ungdomar behöver förebilder. Dessa förebilder skall inte vara några osannolika våldshjältar i en videofilm. Det är viktigt att tidigt poängtera för barn och ungdomar att våld inte löser några problem och dessutom är farligt.

Vi vänder oss med skärpa emot det videovåld som ger uttryck för ett brutalt och meningslöst våld och som visar en förnedrande kvinnosyn.

Skall man kunna komma till rätta med avarterna på videomarknaden gäller det att välja en metod som är ändamålsenlig. En metod är att förstärka den kontroll och tillsyn som kan utföras i efterhand. En annan är att lita till den självsanering som pågår i branschen för att få bort de värsta filmerna ur sortimentet.

En tredje metod, som vi förespråkar, är förhandsgranskning av videofilmer för att förhindra spridning av extremvåldet. Förhandsgranskningen utgör en klar markering från samhällets sida att vi inte kan tolerera att våra barn och ungdomar utsätts för extrema våldsskildringar av det slag som alltjämt utbjuds på marknaden.

Vi vill också betona vikten av att en stor satsning görs på distribution av kvalitetsfilmer. En granskningsavgift bör införas där överskottet används för produktion av kvalitetsfilmer.

Vi upprepar således vårt krav på förhandsgranskning av videogram och föreslår att riksdagen antar det av oss framlagda lagförslaget.

6.10 Ungdomsvård

6.10.1 Samordnade resurser till behandlingshem enligt § 12 socialtjänstlagen

Den vårdform som i första hand kan erbjudas de mest utsatta ungdomarna är de s. k. § 12-hemmen, tidigare ungdomsvårdsskolorna. Den vård som ges där har uppenbara brister, bl.a. beroende på för knappa resurser och på en bristande differentiering av vården. Resurserna behöver förstärkas bl.a. för att kunna erbjuda fler platser och personliga vårdare i större utsträckning. Ökade resurser gör det också möjligt att utveckla vårdmetoderna. Familjehemmen behöver ökat stöd av kommunerna. Staten bör utöver att tillskjuta resurser ta ansvar för att planera och samordna verksamheten över landstingsgränserna. Vad som här anförts om statens ansvar för § 12-hemmen bör ges regeringen till känna.

6.10.2 Nya vårdformer krävs

Alternativ till § 12-hemmen måste också prövas, exempelvis behandlingshem som drivs av ideella organisationer. Ett mindre antal ungdomar på hemmen bör kunna ge möjlighet till mer individuellt anpassad vård. Det måste undvikas att vinstintressen styr en sådan verksamhet. Staten bör med särskilda stimulansbidrag medverka till utformningen av dessa alternativa behandlingsformer. Vad här anförts bör ges regeringen till känna.

6.10.3 Personalutbildning

För att personalen på § 12-hemmen och familjehemsföräldrarna skall känna att de räcker till och för att vården skall bli så bra som möjligt krävs bättre utbildning. Den utbildning som ges idag är helt otillräcklig. Det behövs således en mera planmässig utbildning för att höja vårdarnas kunnande och för att motverka "utbrändhet" hos dem. Vad här anförts skall ges regeringen till känna.

6.11 Ungdomar och brott

6.11.1 Samla myndigheters insatser

Ett framgångsrikt projekt, "KrAmi", för unga lagöverträdare i Malmö och Örebro bedrivs. Projektets grundtanke är att olika myndigheters insatser samordnas för att på bästa sätt bistå de unga. Personal från arbetsmarknadsinstitutet, kriminalvårdsverket, arbetsförmedlingen, socialförvaltningen och fritidsförvaltningen finns på ett och samma ställe och erbjuder hjälp. På så vis slipper ungdomarna att bollas mellan olika myndigheter, och samhället ges en bättre chans att stödja och följa ungdomarna. Ungdomarna får skriva på ett kontrakt där de lovar att inte missköta sig, vara drogfria m.m. I gengäld får de, om de visar att de kan sköta sig, myndigheternas hjälp med att t.ex. skaffa bostad.

Verksamhet av detta slag bör enligt vår mening byggas ut även på andra platser i landet. Detta bör ges regeringen till känna.

6.11.2 Lagen om skadelindrande arbete

Den 1 juli 1988 infördes en lag där unga lagöverträdare kan åläggas skadelindrande arbete. Erfarenheterna visar dock att den ej fungerar på ett tillfredsställande sätt. Lagen har tillämpats i mycket ringa utsträckning. Centerpartiet anser att syftet med lagen är gott. Lagen bör dock göras mer effektiv för att få till stånd en utvidgad tillämpning. Detta bör ges regeringen till känna.

6.11.3 Kortare utredningstider

En följd av polisbristen är de allmänt långa utredningstiderna i samband med brott. Den sammantagna utredningstiden för polis och socialförvaltning är enligt BRÅ i genomsnitt 170 dagar. Detta är inte acceptabelt och särskilt inte när ungdomar begår brott. I dessa fall måste tiden mellan brott och åtal eller annan reaktion kortas ner. För att detta skall bli möjligt krävs att organisatoriska och andra förändringar genomförs så snabbt som möjligt. Det bör ankomma på regeringen att vidta åtgärder med detta syfte.

6.11.4 Inför jourdomstolar

Från brottsförebyggande synpunkt är det angeläget att påföljden kommer i nära anslutning till brottet. Detta gäller särskilt ungdomar. En snabb handläggning markerar på ett tydligt sätt att samhället inte accepterar ett brottsligt handlande.

Med nuvarande ordning kan emellertid en ung lagöverträdare få vänta på lagföring under lång tid, ibland halvårsvis, vilket inte får accepteras. En orsak till fördröjningar i handläggningen är bristande resurser inom bl. a. socialtjänsten. Men det beror också på ett sektorstänkande hos inblandade myndigheter som försvårar ett effektivt samarbete.

Det nuvarande lagföringssystemets brister har uppmärksammats. Vissa ändringar i lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, som trädde i kraft den 1 juli 1988, syftar till en snabbare handläggning av brott begångna av unga. Samtidigt har några utvalda åklagardistrikt utsetts att på försök bedriva förundersökning i ungdomsärenden med "särskild skyndsamhet" (APROPÅ nr 5/89). Med utgångspunkt i de preliminära försöksresultaten kan ifrågasättas om man genom de vidtagna åtgärderna verkligen har lyckats få till stånd en snabbare reaktion på den unges brottsliga handlande. Även i försöksdistrikten kan det ta en och en halv månad innan ett ärende går till åtal och över två månader innan dom faller.

Vi vill därför återkomma till vårt tidigare förslag om jourdomstolar som ett betydligt effektivare medel att åstadkomma en snabb och effektiv lagföring. Prövningen av ett mål vid jourdomstolen skall äga rum i så direkt anslutning till brottet som möjligt, helst dagen eller dagarna efter det att brottet förövats.

Jourdomstolen skall i första hand vara avsedd för ungdomar mellan 15 och 21 år. Åklagarens möjligheter att underlåta åtal skall finnas kvar men bör begränsas till fall då åtal inte fyller något rimligt syfte, exempelvis vid mindre allvarlig brottslighet och då det inte finns anledning att misstänka att den unge återfaller i brott.

Den föreslagna ordningen innebär ett visst avsteg från principen att ungdomar mellan 15 och 17 år inte bör ställas inför domstol. De skall istället, efter beslut om åtalsunderlåtelse, bli föremål för åtgärder inom socialtjänsten. En vidgad domstolsprövning när det gäller denna åldersgrupp har emellertid uppenbara fördelar. Ett beslut av domstol markerar tydligare än ett beslut av åklagaren samhällets avståndstagande från den kriminella handlingen. Domstolen har dessutom vidare möjligheter att bestämma om alternativa åtgärder för den unge om de åtgärder som socialtjänsten erbjuder bedöms vara otillräckliga eller verkningslösa. Men framför allt kan domstolen fatta snabba beslut.

Andra fördelar med ett domstolsförfarande är att i vart fall enklare skadeståndsanspråk kan handläggas i samband med brottmålet. Den skadelidande behöver då inte föra talan om skadestånd i en särskild rättegång. Dessutom är det i allmänhet betydligt lättare att få klarhet i vad som hänt när gärningen är "färsk". Ett snabbt och enkelt förfarande bör även ha processekonomiska fördelar.

För den unge är å andra sidan offentligheten i samband med en rättegång negativ. Det bör därför övervägas om inte de särskilda regler om begränsning av offentligheten vid domstolsförhandling med unga lagöverträdare bör skärpas ytterligare.

En domstolshandling efter de linjer som nu skisserats kräver lagändringar, bl. a. när det gäller reglerna om förundersökning. Skriftlig dokumentation bör i vid utsträckning kunna ersättas med muntliga uppgifter. Det gäller både förundersökningen och personutredningen. Kravet på en rättssäker handling får dock inte eftersättas. Bristfälligheter i utredningen får inte gå ut över den tilltalade. Det kan dock övervägas om inte jourdomstolen bör få vidare möjligheter att begära komplettering av förundersökningen än vad som nu gäller enligt rättegångsbalken.

Möjligheterna till en snabb och effektiv domstolsbehandling kräver en bättre samordning av arbetet mellan de myndigheter som är inblandade i utredningen. Det sektorstänkande som uppenbarligen präglar de olika myndigheternas arbete bör ersättas med ett direkt och mera obyråkratiskt samarbete. Helst bör handläggare från åklagarmyndigheten, polisen, socialtjänsten och skyddskonsulenterna finnas i lokaler i nära anslutning till jourdomstolen. Genom personligt samarbete och med utnyttjande av data, telefax och andra tekniska hjälpmedel samt med ett minskat krav på skriftlig dokumentation borde utredningsarbetet kunna bedrivas väsentligt snabbare och effektivare än enligt den nuvarande ordningen.

Vi föreslår sammanfattningsvis att regeringen skyndsamt utreder och framlägger förslag om införandet av jourdomstolar. De bör i första hand organiseras för unga lagöverträdare eftersom en snabb domstolsbehandling är av särskild betydelse för denna personkategori. Men möjligheten att vid jourdomstol ta upp mål även mot vuxna lagöverträdare bör övervägas. Exempelvis borde erkända brott och brott av enklare beskaffenhet många gånger handläggas utan någon vidlyftigare utredning. Även i de fall en lagöverträdare är i uttalat behov av exempelvis nykterhetsvård borde en snabb handling vid jourdomstol – om brottet inte är av så allvarlig art – ha klara fördelar.

Vid tillskapandet av jourdomstolar bör man också ta del av erfarenheter av liknande typer av domstolar i andra länder. Av intresse i det sammanhanget är bl.a det engelska domstolssystemet med magistrates' court och till denna domstol hörande ungdomsdomstolen, juvenile court.

Regeringen bör lägga fram förslag till riksdagen om införande av jourdomstolar för i första hand unga lagöverträdare.

6.11.5 Fler ungdomsrotlar

De olika brott som den unge lagöverträdaren begått utreds oftast på ett flertal rotlar inom polisen. En sådan uppdelning medverkar till långa handläggningstider och ökad byråkrati. Särskilda ungdomsrotlar på polisdistrikten behövs för att få till stånd en snabb handläggning av ungdomar som misstänks för våldsbrott.

För att förbättra samarbetet mellan polisen och socialtjänsten borde inom socialtjänsten viss personal vara stationerad hos polisen. Detta skulle möjliggöra ett betydligt bättre samarbete mellan polisen och socialtjänsten vad gäller unga lagöverträdare.

6.12 Hjälptill brottsoffren

6.12.1 Allmänt

Offren för brotten är ofta en bortglömd grupp. De lämnas med såväl fysiska som psykiska skador och i vissa fall med förlust av pengar eller andra värdesaker.

Det är angeläget att brottsoffrens situation uppmärksammas på ett helt annat sätt än tidigare.

6.12.2 Fler socialjourer

Socialtjänsten har ett ansvar för de mera akuta insatserna när det gäller stöd till brottsoffren. Detta ansvar åvilar ofta socialjourerna. Enligt undersökningar saknar mer än hälften av landets alla kommuner någon form av jour-service. Det är därför viktigt att sådan service byggs ut och att medel ställs till förfogande för verksamheten.

6.12.3 Individuella vårdprogram

Akuten på Sabbatsbergs sjukhus i Stockholm har det senaste året tagit emot 540 offer för det brutala gatuvåldet. Under två års tid har effekterna av våldet kartlagts och bilden av offrens utsatthet är skrämmande. Vi finner det viktigt att landstingen prioriterar upprättandet av kris- och vårdcentrum för de drabbade. Individuella vårdprogram bör upprättas så att de drabbade får adekvat hjälp. Detta bör ges regeringen till känna.

6.12.4 Flera brottsofferjourer, ökade resurser

I dag finns ett 15-tal brottsofferjourer runt om i landet. I Stockholm där de flesta brottsoffren bor är utbyggnaden av jourer långsam. Enligt planerna skall sex brottsofferjourer inrättas i Stockholm. Målet bör vara att det skall finnas minst en brottsofferjour i varje polisdistrikt. Alla brottsofferjourer

som växer fram måste få det stöd de behöver. Även om dessa former av hjälpinsatser till stor del baseras på frivilliginsatser krävs ekonomiska resurser för att få verksamheten att fungera effektivt.

Brottsofferjourverksamheten har själv begärt en miljon i startbidrag, men endast beviljats halva denna summa. Vi anser jourverksamheten så angelägen att den bör tillföras ytterligare 500 000 kr.

6.13 Skadestånd

6.13.1 Höjt ideellt skadestånd

Skadestånden till brottsoffren enligt brottsskadelagen måste höjas. Enligt svensk skadeståndsrätt är kompensationen för framför allt ideell skada generellt sett mycket låg och den motsvarar på intet sätt utstått lidande. Lidandet kan naturligtvis inte helt ersättas i pengar men det är viktigt att samhället markerar att man stödjer brottsoffren. Vi förutsätter att den utredning som regeringen tillsatt för att analysera frågan om ideellt skadestånd behandlar denna fråga på ett positivt sätt. Exempelvis bör den som drabbas av inbrott även kunna få skadestånd för ideell skada eftersom brott av detta slag innebär en allvarlig integritetskränkning.

6.13.2 Förskott av skadestånd

Vid sakskada gäller begränsningar i rätten till brottsskadeersättning, och statens skyldighet att förskotta skadestånd härför är i motsvarande mån inskränkt. Vi anser att denna ordning inte är tillfredsställande. Enligt vår mening bör en ordning övervägas där staten normalt förskotterar skadestånd även för sakskada och ren förmögenhetsskada under förutsättning att skadeståndsskyldigheten fastställts i dom.

6.14 Hjälp till kvinnor

6.14.1 Olika insatser för kvinnors hjälpbehov

Kvinnors särskilda hjälpbehov vid våldsovergrepp varierar. I akuta krisituationer har flertalet kvinnor behov av medicinsk vård, skyddat boende och psykologiskt stöd. Efter de akuta hjälpinsatserna fordras en långsiktigt uppföljande kontakt. Behovet av psykologiskt stöd varierar från stödsamtal till kvalificerad psykoterapeutisk behandling.

De praktiska åtgärder kvinnan kan behöva hjälp med kan exempelvis vara att få ordnat med gynekologisk undersökning och få kontakt med polis och åklagare. Det är viktigt att inte bara koncentrera sig kring kvinnans känslomässiga upplevelser. Man måste också ta reda på hennes sociala kontaktnät och möjligheten att få hjälp av t.ex. familj och vänner.

De drabbade kvinnorna har ofta behov av säkerhet och sekretess. De bör i förekommande fall få en ovillkorlig rätt att byta personnummer.

Misshandlade kvinnor har också behov av rådgivning och information, bl.a. om aktuell lagstiftning. Många behöver också ekonomisk och praktisk hjälp i form av ny bostad och daghemsp plats.

Installation av trygghetslarm i hemmet är ett annat krav vi framför för att

förbättra de utsatta kvinnornas situation. Det allmänna bör stå för kostnaden. Vad som anförts om insatser för kvinnliga våldsoffer bör ges regeringen till känna.

Mot. 1989/90
Ju607

Det bör också enligt vår mening vara en rättighet för kvinnan att få reda på när den gärningsman som tidigare ofredat henne lämnar fängelset eller vårdinrättningen. Föreskrift om detta bör lagregleras. Detta bör ges regeringen till känna.

6.14.2 Stöd till kvinnojourer

De insatser som landets kvinnojourer gör, är av allra största värde. Trots många gånger knappa ekonomiska resurser hjälper de många utsatta kvinnor i akuta nödsituationer. Det ideella arbete som kvinnojourerna utför måste lönas bättre. Kvinnojourerna får inte av samhället betraktas som en gratisresurs. Bidragen är idag ofta knappa och varierar från kommun till kommun.

Jourerna behöver inte enbart ekonomiskt stöd. Man behöver också hjälp med lokaler och utbildning av stödpersoner m.m. Kvinnojourernas riksförbund kräver ytterligare medel för att upprätthålla den centrala verksamhet som man byggt upp de senaste fyra åren. Man säger sig inte ens ha möjlighet att trycka upp informationsmaterial till alla dem som vill ta del av deras erfarenheter. Det bör visserligen i första hand vara en kommunal uppgift att driva kvinnojourer. Vi anser dock att staten bl. a. bör bidra med medel till centralt utarbetat informationsmaterial. För detta ändamål föreslår vi att riksdagen anvisar 500 000 kronor.

6.14.3 Utbyggnad av jourfamiljssystemet

Utbyggnaden av jourfamiljssystem utgör ett viktigt inslag för att hjälpa den utsatta kvinnan. Familjerna erbjuder under en kortare tid kvinnan stöd och skydd. Man bör i större utsträckning satsa på en utvidgning av systemet med kontaktpersoner och kontaktfamiljer. Det är nödvändigt med utbildning och handledning för att detta skall fungera bra. Ansvaret för detta åvilar kommunerna.

6.14.4 Besöksförbudslagen

Centerpartiet har under lång tid krävt skärpningar av lagen om besöksförbud. Riksdagen har i enlighet med en centermotion beslutat att skärpa besöksförbudslagen så att det är möjligt att anhålla och häkta den som bryter mot denna lag. Detta har dock inte visat sig vara tillräckligt.

Vi kräver vidare att den förföljda kvinnan i särskilt allvarliga fall skall kunna få tillfälligt skydd genom polis eller bevakningsföretag. Kostnaden för skyddet skall betalas av det allmänna. Samarbetet mellan polis, socialtjänst och kriminalvård måste vidare förbättras för att skydda kvinnan. Vad som ovan anförts bör ges regeringen till känna.

6.14.5 Misshandel

Misshandeln har under senare år blivit allt råare och brutalare. Efter en nyligen gjord lagändring har möjligheten att dömas för grov misshandel ökat under senare år.

Vi anser dock att denna lagändring inte är tillräcklig utan kräver att straffminimum för grov misshandel höjs från ett till två års fängelse. Vad som ovan anförts bör ges regeringen till känna.

Mot. 1989/90
Ju607

6.14.6 Våldtäkter utomlands

Kvinnor som våldtagits utomlands får i dag ingen ekonomisk ersättning för resor eller andra omkostnader i samband med rättegången. Möjligheten att få hjälp av en advokat eller att få tolkhjälp i det aktuella landet är begränsad. En gärningsman får däremot via ambassadens försorg alltid tolkhjälp. Dessa regler bör ändras så att svenska kvinnor får tolk- och advokathjälp i dessa situationer. Detta bör ges regeringen till känna.

6.14.7 Ändring av tvåårsregeln

Den s. k. tvåårsregeln, dvs. möjligheten till uppskjuten invandringssprövning, medför i många fall svåra hemförhållanden för invandrarkvinnor. Regeln innebär att när en utländsk kvinna eller man kommer hit för att gifta sig med en svensk medborgare ges först uppehållstillstånd för sex månader. Består förhållandet efter två år får kvinnan eller mannen permanent uppehållstillstånd. Regeln tar sikte på att minska antalet skenäktenskap ofta grundade på s. k. kvinnoimport. Regeln har dock medfört att många kvinnor hamnar i en tvångssituation eftersom de inte vågar bryta förhållandet trots misshandel och övergrepp av rädsla att bli utvisade. För dessa kvinnor finns sällan något alternativ. De har ingen framtid i hemlandet och stannar därför kvar i förnedrande äktenskap.

Tvåårsregeln bör därför ändras i syfte att minska riskerna för att misshandlade kvinnor tvingas stanna kvar i ett äktenskap. Detta bör ges regeringen till känna.

6.14.8 Pornografi/våld

Den förnedrande kvinnosyn som kommer till uttryck i pornografin måste också beaktas i våldsdebatten. I pornografiska produkter ingår ofta våld mot kvinnor. Många av de kvinnor som förekommer i porrindustrins alster blir prostituerade.

Vi kräver forskning för att kartlägga sambandet pornografi – prostitution och våld, vilket bör ges regeringen till känna.

6.14.9 Könnsrollernas betydelse

Män begår flera brott än kvinnor. För att söka minska brottsligheten borde det vara av intresse att genom forskning utröna könnsrollernas betydelse i detta sammanhang.

Olika behandlingsmetoder har använts för att söka återanpassa dem som begått brott. För att kunna ta tillvara erfarenheter som kan leda till bättre resultat för framtiden bör forskning ske om behandlingsmetoder. Detta bör ges regeringen till känna.

6.15.1 Allmänt

Det är ofta svårt att hjälpa barn som drabbas av brottslighet. Barn som utsätts för sexuella övergrepp inom familjen har ofta mycket svårt att berätta om vad de upplevt. Detta beror till stor del på att familjen trots allt är centrum för barnet. Berättar barnet riskerar det att förlora den lilla trygghet det ändå har. Hot förekommer och gärningsmannen försöker ofta skrämma barnet till tystnad. En annan förklaring till barnets tystnad är att det ofta känner sig medskyldigt till övergreppen.

6.15.2 Stöd till organisationer

Brott mot barn upptäcks ibland av personal inom skola och hälso- och sjukvården. Den hjälp som barn kan få, lämnas också ofta på ideell basis. Vi vill särskilt nämna organisationen BRIS, barnens rätt i samhället, och RMSÖ, Riksföreningen mot sexuella övergrepp på barn. Rädda Barnen bedriver också ett betydelsefullt arbete för att stärka barnens ställning. Detta är organisationer som arbetar med små ekonomiska och personella resurser, och som därför är i behov av ökat statligt stöd för att klara sitt arbete.

6.15.3 Utbildning

För att man ska kunna tillmötesgå de drabbade barnens behov krävs framför allt en bred kunskap av dem som i olika sammanhang har ansvar för och kontakt med barn och ungdomar. Detta gäller personal vid sociala myndigheter, polis- och åklagarmyndigheter, inom sjukvård, barnomsorg och skola. Alla som i sitt arbete kommer i kontakt med utsatta barn behöver utbildning och information.

6.15.4 Satsa på behandling

På lång sikt krävs resurser att behandla alla inblandade parter. Såväl barnen som vuxna behöver under lång tid genomgå behandling, t.ex. i form av psykoterapi. Att kräva obligatorisk behandling av gärningsmännen är givetvis svårt eftersom det strider mot frivillighetstanken som kännetecknar vården. Vård som bygger på frivillighet har också störst möjlighet att nå resultat. Så långt möjligt bör dock straffet kombineras med ett handlingsprogram som bl.a. innehåller samtalsterapi och psykologhjälp.

Ökade resurser måste ställas till förfogande för behandling av utsatta barn och deras föräldrar. Sådana verksamheter finns exempelvis i Farsta och Malmö. De insatser som personalen här gör har visat sig ge goda resultat. Man bör starta liknande behandlingsform för drabbade barn i andra delar av landet och även inbegripa föräldrarna i denna behandling.

Öppna psykiatriska mottagningar och missbrukarvården utträttar ett viktigt arbete på detta område.

Behovet av ökat samarbete mellan polis, socialtjänst och skola-daghem för att lättare upptäcka och avslöja de fall där övergrepp förekommer måste också poängteras. Enligt en enkät som socialstyrelsen gjort under 1988 fungerar samarbetet mellan de olika instanserna inte helt tillfredsställande. Det

konstateras t.ex. att mottagningarna i mycket liten grad samarbetar med barnvårdscentralerna och skolan. Det är mycket angeläget att samarbetsformerna förbättras.

Mot. 1989/90
Ju607

Vad som ovan anförts om barn, som utsätts för sexuella övergrepp, bör ges regeringen tillkänna.

6.15.5 Ökad forskning om sexualbrott mot barn

Förutom åtgärdsprogram behövs forskning på en rad områden. Vi vill nämna några. Forskning om vilka som är gärningsmän är ett exempel. Ett annat viktigt forskningsområde är vilken form av behandling/påföljd som ger bäst resultat, dvs. minst antal återfall. Trovärdigheten i barns vittnesutsagor diskuteras ofta och ifrågasätts. Mer kunskap och insikt i dessa frågor krävs. Det planerade men ännu ej beslutade projektet vid BRÅ, "Brott mot barn", bör komma igång snarast. Detta bör ges regeringen till känna.

6.16 Mannens stödbehov

6.16.1 Vård/behandling

Undersökningar visar att män som begår våldsbrott ofta styrs av tidiga känslomässiga störningar och att dessa problem kräver vård, exempelvis psykoterapi.

Särskilt män som gjort sig skyldiga till övergrepp mot kvinnor behöver vård och efterbehandling. De erfarenheter som således har vunnits under tidigare försöksverksamhet på detta område bör tas till vara i behandlingsarbetet.

Vad som anförts om behandlingsprogram för män, som gjort sig skyldiga till övergrepp mot kvinnor och barn, bör ges regeringen till känna.

6.16.2 Fler mansjourer/kriscentra

Män som t.ex. misshandlat kvinnor eller barn, själva blivit utsatta för övergrepp eller gått igenom en skilsmässa behöver någon att tala med och någon som stöttar dem. I dessa situationer kan bl.a. mansjourer eller kriscentra för män behövas. Verksamheten vid bl.a. kriscentrat i Göteborg har visat sig fylla ett mycket viktigt syfte. Allt fler män tar emot den hjälp som dessa centra kan erbjuda.

Det finns behov av flera mansjourer/kriscentra i landet, vilket bör ges regeringen till känna.

6.17 Kriminalvården

6.17.1 Utvärdering av kriminalvårdsreformen

1973 års kriminalvårdsreform syftade bl.a. till att främja den dömdes anpassning till samhället och motverka de skadliga följderna av frihetsberövandet. Den erfarenhet som finns visar att allvarliga brister kvarstår, vilket bl.a. framgår av den höga återfallsfrekvensen samt narkotikabrottsligheten och narkotikamisshuset på anstalterna. Det förhållande att den intagne under anstaltsvistelsen utvecklar narkomani finner vi fullständigt oacceptabelt.

Den höga återfallsfrekvensen visar också att kriminalvårdens mål inte uppfylls. Vidare förekommer våld och övergrepp mellan de intagna som gör att intagna frivilligt begär isolering.

Den stränga isoleringen på våra häkten är ofta inte befogad av utrednings- och säkerhetsskäl. Den innebär många gånger en påfrestande ensamhet för de häktade. Häktenas utformning och de regler som skall gälla för behandling på häktena bör snarast utredas. Särskilt alarmerande är den ökade häktningensfrekvensen vad gäller ungdomar i åldrarna 15–17 år, beroende på att socialtjänsten inte har tillräckliga möjligheter att omhänderta dessa.

Ett ytterligare problem är behandling inom kriminalvården av det ökande antalet psykiskt störda och de svårigheter som kriminalvården har att ta hand om detta klientel på ett adekvat sätt.

Frågor som rör kriminalvårdens innehåll utreds för närvarande av en arbetsgrupp inom regeringskansliet. Dessa frågor är av sådan dignitet att de bör utredas och utvärderas av en parlamentariskt tillsatt grupp.

Utredningen bör vara oförhindrad att ta upp och belysa de frågor rörande kriminalvårdens innehåll och utformning som kan aktualiseras under arbetets gång.

Vad som anförts om en parlamentarisk utredning för att utvärdera 1974 års kriminalvårdsreform bör ges regeringen till känna.

6.17.2 Angelägna kriminalvårdsåtgärder

Trots att det finns behov av en genomgripande utredning och utvärdering av nuvarande kriminalvårdsreform, finns det ändå skäl att i avvaktan på denna genomföra vissa förändringar. Vi vill därför redan nu föra fram följande förslag.

6.17.2.1 En god eftervård

Rehabilitering av de intagna är ett viktigt inslag särskilt för dem med missbruksproblem. Antalet vårdplatser i familjehem och behandlingshem för dem som straffats motsvarar dock inte behovet. En särskild fördel med denna form av verksamhet är att den intagne efter avtjänat straff kan återgå i frivillig placering enligt socialtjänstlagen. Ökade insatser bör därför sättas in för att möta behovet. Detta bör ges regeringen till känna.

6.17.2.2 Hårdare narkotikakontroll

Det stora flödet av narkotika på anstalterna gör det synnerligen angeläget med snabba och effektiva åtgärder som hindrar att narkotika förs in på anstalterna. Reglerna och tillämpningen av kontrollen av post, telefonsamtal och besök måste skärpas för att hindra insmuggling av narkotika.

6.17.2.3 Permissioner/återfall i brott

Kriminalvårdens nya föreskrifter innebär för det stora flertalet intagna i praktiken inte någon större ändring i förhållande till tidigare permissionsbestämmelser. Reglerna om permissioner bör enligt vår mening ytterligare stramas upp på olika sätt. Bl.a. bör kvalifikationstiderna för ny permission efter misskötsamhet av olika slag göras längre. Vidare bör obehövade per-

missioner starkt begränsas för intagna som gång på gång återfaller i brott. När det gäller intagna som begått allvarliga våldsbrott och narkotikabrott bör permission få förekomma endast rent undantagsvis. Vad som anförs här bör ges regeringen till känna.

6.17.2.4 Sänk inte straffen vid egendomsbrott

Huvudprincipen för villkorlig frigivning bör vara att sådan frigivning inte sker förrän 2/3 av straffet avtjänats. Den nuvarande halvtidsfrigivningen har ingen förankring i det allmänna rättsmedvetandet. De signaler som regeringen givit att sänka straffen för egendomsbrott vänder vi oss med skärpa emot. Inbrott i lägenhet är exempel på brott som medför stor skada och som dessutom måste uppfattas som en allvarlig kränkning av den enskildes integritet. En straffmildring kan inte godtas. Detta bör ges regeringen till känna.

6.17.3 Åtgärder inom frivården

Frivården spelar en betydelsefull roll i svensk kriminalvård. En väl fungerande frivård leder till ett minskat behov av fängelseplatser. De frågor och problem som berör frivården behandlas styvmoderligt inom kriminalvårdsstyrelsen.

Frivården bör därför få en mer framskjuten plats i kriminalvårdsarbetet. Folkrörelser, fackföreningar, klientorganisationer, humanitära organisationer, kristna samfund och idrottsföreningar bör också kunna engageras i frivårdsarbetet i långt större utsträckning än vad som sker idag. Det samhälleliga stödet för verksamhet av detta slag behöver därför utökas.

Antalet psykiskt störda lagöverträdare inom frivården, dvs. sådana som är psykiskt störda utan att för den skull ha dömts till sluten psykiatrisk vård, har ökat. Det ställer stora krav inte minst på frivårdens personal. Klarare riktlinjer bör utarbetas vad gäller omhändertagandet av psykiskt störda. Det är därvid viktigt att kriminalvårdens, socialtjänstens och sjukvårdens vårdinsatser samordnas.

Antalet frivilliga övervakare bör öka och rekryteringen av nya övervakare bör kunna ske i samarbete med de ideella organisationerna. Övervakares och kontaktpersoners riksförbund, ÖKR, behöver ökat ekonomiskt stöd bl. a. till ett centralt kontor i Stockholm och till jourlokaler ute i landet. Den ersättning övervakare får är idag för låg. Vi kräver därför att ersättningen i vart fall höjs från 200 kr till 300 kr i månaden. Fortbildningen behöver vidare förbättras och till detta bör särskilt medel anslås.

Vad som ovan anförs om frivården bör ges regeringen till känna. För att förstärka frivården bör denna tillföras ytterligare 5 miljoner kr utöver anslaget i budgetpropositionen.

6.18 Alternativa påföljder

6.18.1 Samhällstjänst

Riksdagen har under 1989 beslutat om försöksverksamhet med påföljden samhällstjänst. Detta är en påföljd som centerpartiet länge förordat. Vi vill dock på vissa punkter gå längre än riksdagsbeslutet. Vi kräver en utvidgning av försöksverksamheten till att omfatta hela landet.

Det är speciellt viktigt att hitta realistiska alternativ till fängelse när det gäller unga lagöverträdare. Det är i denna åldersgrupp som behovet av aktivt stöd och social gemenskap är störst och möjligheterna till återanpassning är bäst. Samhällstjänst bör för dessa grupper komma i fråga även när alternativet inte är fängelse.

Samhällstjänsten bör ses som ett led i återanpassningen till det normala arbetslivet. Det är angeläget att den dömda upplever arbetsuppgifterna som meningsfulla. Även andra uppgifter än de som de ideella organisationerna erbjuder bör därför provas.

Vad som ovan anförts om en utvidgad försöksverksamhet med samhällstjänst bör ges regeringen till känna.

6.18.2 Konfrontation mellan offer och gärningsman samt medlingsförfarande

I syfte att hindra framför allt unga förstagångsförbrytare från att bli vanebrottslingar har en metod med konfrontation och medling mellan offer och gärningsman utvecklats. Med medling avses att offer och gärningsman komma överens om ekonomisk eller annan gottgörelse. Metoden finns bl.a. att studera i Norge och Finland.

Konfrontationen sker endast under förutsättning av offrets samtycke. I Sverige har dock försöksverksamhet med konfrontation bedrivits i ringa omfattning.

Centerpartiet har under lång tid drivit frågan om konfrontation med brottsoffren för att framför allt de unga lagöverträdarna skall få bättre insikt om vad de gjort. Med konfrontationen bör även följa någon form av gottgörelse från brottslingens sida. Vi anser det självklart att alla, såväl unga som äldre lagöverträdare, skall ta konsekvenserna av sitt handlande. Konfrontation med medlingsförfarande bör därför provas i större skala. Detta bör ges regeringen till känna.

6.18.3 Beviljande av rapporteftergift, åtalsunderlåtelse

Vid mindre allvarliga brott kan polis meddela rapporteftergift. Någon registrering av sådana beslut görs inte, vilket medför att rapporteftergift kan lämnas upprepade gånger.

Åklagaren kan bevilja åtalsunderlåtelse under vissa förutsättningar. Under de senaste åren har antalet åtalsunderlåtelser ökat markant. Fr.o.m. år 1985 har möjligheterna att meddela åtalsunderlåtelse dessutom utvidgats betydligt.

Åtalsunderlåtelse kan vara en lämplig åtgärd vid exempelvis ringa brott och då återfallsrisken är försumbar. De nuvarande reglerna för åtalsunderlåtelse är dock alldeles för vida varför vi förordar en återgång till de restriktiva regler som gällde före 1985. Samtidigt anser vi att de skärpningar som gjordes 1988 ifråga om åtalsunderlåtelse för unga lagöverträdare skall kvarstå. Detta skall ges regeringen till känna.

Vi anser att skyddstillsyn i förening med kontraktsvård är ett bra bidrag till påföljdssystemets utveckling. Kontraktsvården bör ha alla förutsättningar att kunna utvecklas både kvalitativt och kvantitativt.

Kriminalvårdens frivård har i dagsläget en pressad arbetssituation. Det har till följd att kontraktsvården inte gått att genomföra i den utsträckning som varit lagstiftarens förhoppning. För att kontraktsvård skall kunna användas i större utsträckning behövs flera kvalificerade handläggare inom frivården.

En annan erfarenhet beträffande kontraktsvården är att domstolarna använder påföljden högst olika. Orsakerna till att praxis varierar bör skyndsamt kartläggas genom regeringens försorg.

Vad man vidare kunnat konstatera är att domstolarna har en varierande benägenhet att inhämta personundersökning i mål som normalt leder till korta fängelsestraff. Även detta bör ingå i ovan nämnda kartläggning.

Tiden är nu mogen att pröva en ordning där vissa av frivårdspåföljderna förenas med ett villkorligt fängelsestraff, istället för att som nu dessa påföljder endast är knutna till skyddstillsyn. Detta bör i första hand gälla vid kontraktsvård. Genom en sådan ordning framförs ett klart och entydigt budskap att den ådömda påföljden utgör ett förtroende som visas den dömde och han får en påtaglig påminnelse härom genom det latent straffhot som det villkorliga fängelset innebär. Samtidigt bör just straffhotet kunna utgöra ett stöd för den dömde när det gäller att genomföra vårdprogrammet. Vad som här anförts bör ges regeringen till känna.

6.19 Ytterligare vägar att förebygga brott

6.19.1 Punktbevakning

En väg att minska framför allt inbrott i bilar och lägenheter är att polisen genomför punktbevakning av svårt belastade och extremt brottsaktiva personer. Försök i den riktningen har gjorts av polisen inom några polisdistrikt med goda resultat. Man har lyckats få ned antalet inbrott och en del tidigare oppklarade fall har gått att lösa. Rätt använd kan metoden förebygga brott och öka säkerheten i samhället.

Vi anser således att polisen i ökad utsträckning bör bedriva punktbevakning av grova brottslingar och extremt brottsaktiva för att förhindra fortsatt brottslighet, vilket bör ges regeringen till känna.

Vi finner det angeläget att liknande projekt initieras på andra orter i landet, vilket bör ges regeringen till känna.

6.20 Utländska medborgare och brott

Tillgänglig statistik visar att utländska medborgare som vistas i Sverige begår brott i större utsträckning än svenska medborgare. Särskilt allvarligt är att detta i första hand gäller våldsbrott av olika slag.

Oavsett vilka förklaringar som kan finnas, är det nödvändigt att snabba åtgärder sätts in för att minska brottsligheten bland utlänningar.

Det viktigaste är att anpassningen till svenska förhållanden underlättas så-

väl i den sociala samvaron som i arbetslivet. Men det krävs också att de som kommer till vårt land för att stanna får ordentlig undervisning om de regler som gäller i det svenska samhället och om de normer som alla måste följa.

Vi anser därför att regeringen bör initiera ökad forskning om orsakerna till den höga brottsbenägenheten bland utlänningar samt ta fram ett åtgärdsprogram för att underlätta anpassningen och för att radikalt minska brottsligheten. Detta bör ges regeringen till känna.

6.21 Mobbning i arbetslivet

Den mobbning som blivit mest uppmärksammat hittills är den som förekommer i skolan. Redovisningar som gjorts på senare tid visar dock, att mobbning också är vanligt förekommande i arbetslivet.

Uppemot var tionde av dem som tillfrågats i undersökningen har uppgett att de under längre eller kortare tid utsatts för mobbning på sin arbetsplats. Många har tvingats sluta sina anställningar av detta skäl. Anställda med invandrarbakgrund och kvinnor verkar särskilt ofta drabbas av allvarlig mobbning.

Att kunna trivas på sin arbetsplats, bli uppskattad och innesluten i den gemenskap som måste finnas, där människor arbetar tillsammans, är en mycket viktig del av det som utgör en god arbetsmiljö. De problem som uppenbarligen finns på många arbetsplatser vad gäller de vardagliga relationerna människor emellan har enligt vår mening inte tillmätts den betydelse de har för den enskilde och för arbetsgemenskapen.

Vi anser därför att det bör vara en mycket viktig uppgift för den arbetsmiljökommission som regeringen tillsatt, att kartlägga omfattningen av mobbning på arbetsplatsen och att framlägga förslag som kan motverka denna mobbning. Detta bör ges regeringen till känna.

7. Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen till en riksomfattande folkkampanj mot våldet för budgetåret 1990/91 anslår 10 000 000 kr.,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medel från allmänna arvsfonden till kampanjen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regionalpolitikens betydelse för att begränsa och förebygga brottslig verksamhet,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att män engagerar sig för ungdomar,¹⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nya vårdformer som alternativ till samhällsvård av barn med problem, ¹⁾

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att aktivt verka för att föräldrar är närvarande när barn och ungdomar blir föremål för förundersökning eller domstolsförhandling,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvidgning av föräldrars skadeståndsansvar,²⁾

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av normbildning, kontroll av närvaro, brottsbekämpning, åtgärder mot mobbning m.m. i skolans arbete,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rekryteringen till polisutbildningen,

7. att riksdagen till *Rikspolisstyrelsen* för intagning av ytterligare 200 polisaspiranter för budgetåret 1990/91 anslår 40 000 000 kr. i enlighet med vad i motionen anförts,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lokalisering av delar av polishögskolan,

9. att riksdagen till *Personalfrämjande åtgärder inom poliskåren* för budgetåret 1990/91 anslår 5 000 000 kr.,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om frigörande av poliser från administrativa uppgifter,

11. att riksdagen till *Inrättande av nya administrativa tjänster inom polisväsendet* för budgetåret 1990/91 anslår 10 000 000 kr.,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av förebyggande polisiärt arbete genom kvarters/områdespoliser,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om gränsdragning för bevakningsföretagens verksamhet,

[att riksdagen beslutar att utskänkningens ålder på restauranger höjs till 20 år, ¹⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av drogfria ungdomsmiljöer, ¹⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om restriktivitet med alkoholutskänkningsstillstånd, ¹⁾

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändring av 13 § polislagen, syftande till lägre toleransnivå för ingripande,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om narkotikabekämpandet,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om narkotikafria kriminalvårdsanstalter,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förslag till skärpning av toleransnivån för innehav av narkotika,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av resurser till tullen för narkotikabekämpning, ³⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbättrad vård av narkomaner, ¹⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förhindrande av att nya narkotiska preparat sprids, ¹⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av reglerna för godtrosvärv, ²⁾

18. att riksdagen beslutar att straffskalan för icke medicinskt bruk av narkotika skall vara böter eller fängelse,

19. att riksdagen beslutar om sådan lagändring att förbudet att bära kniv även omfattar allmän plats,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om importförbud, förbud mot överlåtelse och saluhållande av gatustridsvapen,

{att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om meningsfulla fritidsaktiviteter för ungdom, ¹⁾}

{att riksdagen antar följande förslag till lag om förhandsgranskning av videogram och filmer:

1 § Videogram får inte i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte spridas genom saluhållning eller annat tillhandahållande utan att dessförinnan ha godkänts av statens biografbyrå. Vad som i lagen föreskrivs om videogram skall också gälla film.

2 § Biografbyrån får ej godkänna

1. videogram eller del av videogram med skildringar av sexuellt våld eller tvång eller närgångna eller utdragnaskildringar av grovt våld mot människor eller djur, om inte spridandet är försvarligt med hänsyn till framställningens syfte och sammanhang samt omständigheterna i övrigt,

2. videogram eller del av videogram med ingående skildringar av verklig-hetstrogen karaktär som återger våld eller hot om våld mot människor eller djur, om spridning skall ske till barn under 15 år.

3 § Angående biografbyråns granskning gäller i tillämpliga delar vad därom är stadgat i 5–7 §§ förordningen (1959:348) med särskilda bestämmelser om biograf föreställningar m. m.

4 § Bryter någon uppsåtligt mot föreskriften i 1 § skall han dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Sker överträdelsen

av oaktsamhet, som ej är ringa, döms till böter.⁴⁾

{att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statens ansvar för samordning över landstingsgränserna av § 12-hemmen. ¹⁾}

{att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alternativ till § 12-hemmen, ¹⁾}

{att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av utbildningen av personal för § 12-hemmen, ¹⁾}

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samordning av olika myndigheters insatser för unga lagöverträdare,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att lagen om skadelindrande arbete blir mer effektiv,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prioriteringar i syfte att förkorta utredningstiderna om brott,

24. att riksdagen hos regeringen begär förslag om införande av jourdomstolar för i första hand unga lagöverträdare,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökat stöd till brottsoffren,

26. att riksdagen till brottsofferjourverksamheten för budgetåret 1990/91 anslår 500 000 kr.,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ideellt skadestånd till brottsoffren, ²]

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att staten bör förskotta skadeståndsansättning till brottsoffer, när gärningsmannen saknar betalningsförmåga,

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särskilda insatser för kvinnliga våldsoffer,

29. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om myndigheters skyldighet att informera de kvinnliga brottsoffren när gärningsmannen lämnar fängelset,

[att riksdagen till stöd för kvinnojourer för våldsoffer för budgetåret 1990/91 anslår 500 000 kr. ¹]

30. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpning av besöksförbudslagen,

31. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om höjning av straffminimum för grov misshandel från ett till två års fängelse,

32. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till kvinnor som utsatts för våldtäkt utomlands,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av tvåårsregeln vid invandrarprövning, ⁵]

33. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning för kartläggning av samband mellan pornografi, prostitution och våld,

34. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om könsrollernas betydelse, behov av forskning om förbättring av behandlingsmetoder m. m.,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd för barn som utsatts för sexuella övergrepp, ¹]

35. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning i syfte att förebygga brott mot barn,

36. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behandlingsprogram för män som gjort sig skyldiga till övergrepp mot kvinnor och barn,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mansjourer/kriscentra, ¹]

37. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillsättande av en parlamentarisk utredning om kriminalvårdens inriktning mot bakgrund av en utvärdering av 1973 års kriminalvårdsreform,

38. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en god eftervård i syfte att underlätta rehabiliteringen.

39. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om effektivare narkotikakontroll vid fångvårdsanstalterna,

40. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stramare permissionsbestämmelser,

41. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fakultativ villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden samt att straffsatserna ej skall mildras för egendomsbrott,

42. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utveckling av frivården,

43. att riksdagen till *Frivården* för budgetåret 1990/91 anslår 5 000 000 kr. utöver vad regeringen har föreslagit eller således 287 459 000 kr.,

44. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utvidgad försöksverksamhet med samhällstjänst,

45. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konfrontation mellan offer och gärningsman samt medlingsförfarande,

46. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om större restriktivitet vid beviljande av rapporteftergift och åtalsunderlåtelser,

47. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kontraktsvården,

48. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insatser mot gruppen extremt brottsaktiva,

49. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för brottsbekämpning bland utländska medborgare,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder mot mobbning i arbetslivet. ⁶⁾

Stockholm den 16 januari 1990

Olof Johansson (c)

Karl Erik Olsson (c)

Bertil Fiskesjö (c)

Gunnar Björk (c)

Pär Granstedt (c)

Karin Israelsson (c)

Per-Ola Eriksson (c)

Görel Thurdin (c)

Karin Söder (c)

Gunilla André (c)

Börje Hörnlund (c)

Agne Hansson (c)

Larz Johansson (c)

¹ 1989/90:So213

² 1989/90:L606

³ 1989/90:Sk607

⁴ 1989/90:Kr214

⁵ 1989/90:St607

⁶ 1989/90:A205

Källor

- Anslagsframställan: Polis för 90-talet
Bengtsson, Bertil m fl: Skadestånd 1976
BRÅ utredning: Brottsoffer, 1988:1
BRÅ information: Kriminologi och krim.politik
BRÅ: Brottsförebyggande arbete i skolan, 1989
BRÅ: Brott och stadsmiljö, 1987:3
BRÅ: PM ang. unga lagöverträdare, 1988
BRÅ: Stöd och hjälp åt brottsoffer, 1988
BRÅ: Uppföljning av lagen om besöksförbud
Sarnecki, Jerzy, BRÅ: Skolan och brottsligheten 1987
Brottsliga ungdomsgång, 1983:2
Fritid och brottslighet, 1983:7
Christensen, Sophie: Våldtäkt eller ... (examensarbete straffrätt 1989,
20 p)
Dahlgren, Kerstin, Per-Olov: Hur har du det på jobbet? 1981
Ekselius, Eva: Våld mot kvinnor, 1982
Göransson, Andersson, Kvarnmark: Männen bakom kvinnovåldet, 1988
Handbok för kriminalvården
Kortet, Pekka: Brottsoffer, målsägande, skadelidanden
(examensarbete 1988)
Kriminalvårdsstyrelsen: Perspektiv på framtidens intagna
Leymann, Heinz: Ingen annan utväg, 1988
Lenke, Leif: Alcohol and criminal violence, 1989
Lindblad, Frank: Sexuella övergrepp mot barn, 1989
Martens, Dan: Sexualbrott mot barn, 1989
Olweus, Dan: Mobbing och vad vi kan göra
Roos, Annelie: Brottsofferprojektet, en studie, 1988
RPS: Rakt på knarket, manifest 1989
RPS rapport 1989:1 Brottsofferjour
Skyddskons. i Örebro: Narkomanvårdsteamet, 1988
Socialförvaltningen: Nätverksprojektet i Helsingborg
Soc.styr.: Familjevåld som drabbar barn, 1989
SCB: Brott och rätt i siffror 1988
Ungdomar och brott, 1988
Statens ungdomsråds tidskrift nr 2/1987
Svenska Carnegie Institutet: Drogmissbruk, kriminalitet och andra
betydande nutida samhällsproblem, 1984-88
Ds Ju 1987:1 Översyn av brottskadlagen
Ds Ju 1987:13 Besöksförbud
Ds Ju 1989:6 Sex. övergrepp mot barn
Ds Ju 1989:14 Domstolarna i framtiden
Ds Ju 1981:8 Åtalsregler vid misshandel
Ds Ju 1985:1 Lyxfrågor finns dom?
Ds Ju 1985:5 Lokalt samarbete mot brott
Ds Ju 1986:8 Straffbarheten vid nark.missbruk

Ds Ju 1989:6: Sexuella övergrepp mot barn
Judep: Misshandel och sexuella övergrepp mot kvinnor och barn, 1987
JuU 1987/88:37 om ändring i brottsskadelagen
JuU 1987/88:16 om grov misshandel och grov stöld
JuU 1988/89:2: Karateklubbar
15: Anslag till polisväsendet
JuU 1989/90:5: Våldsbrott och brottsoffer
6: Sex. övergrepp mot barn
8: Vissa påföljsfrågor
9: Kriminalvårdsfrågor
10: Samhällstjänst
14: Ungdomsbrottslighet m m
KU 1989/90: 6: Åtgärder mot våldsskildringar i videogram
Prop. SkU 1986/87:4 (Alkohol)
Prop. 1987/88:92 om ändring i brottsskadelagen
Prop. 1987/88:14 om ändring i brottsbalken
SOU 1977:36: Ersättning för brottsskador
SOU 1984:66: Den allmänna rättshjälpen
SOU 1989/90:5: Vissa socialtjänstfrågor

Mot. 1989/90
Ju607
Bilaga

